

Od emocije do psovke: oblik, komunikacija i situacija psovke

Filipović, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:959702>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za usmenu književnost

**OD EMOCIJE DO PSOVKE:
OBLIK, KOMUNIKACIJA I SITUACIJA PSOVKE**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS-bodova

Ines Sabljak

Zagreb, 1. srpnja 2023.

Mentorica:

Izv. prof. dr. sc. Evelina Rudan

Zahvala:

Zahvaljujem svojoj prekrasnoj mentorici Rudan na pomoći i realizaciji ideje za ovaj rad.

Zahvaljujem od srca svome zaručniku Marku koji je najviše vjerovao u mene onda kada ja nisam i koji je bio moja neizmjerena podrška tokom cijelog studija, kao i moja kćerkica Sara.

Hvala i mojim roditeljima, Ivanu i Mirjani, te mojoj baki Katici i pokojnom djedu Draganu na cjelokupnoj potpori kroz studij.

Hvala i mojoj mlađoj sestri Moniki koja je već jedan studij završila prije mene, a drugi umalo.

SADRŽAJ

1. Uvod	4
2. Hipoteze, metode i ciljevi rada	5
2.1. Folkloristički okvir za istraživanje emocija	7
3. Povijest istraživanja psovke	8
3.1. Struktura, funkcija i komunikacija	11
4. Psovke i emocije.....	16
4.1. Bijes.....	24
4.2. Gađenje.....	35
4.3. Tuga.....	43
4.4. Iznenadjenje i strah.....	45
4.5. Sreća	48
4. Prenesena značenja psovke.....	54
5. Psovka i kletva.....	57
6. Zaključak	60
7. Sažetak.....	62
8. Summary	62
9. Literatura	63

1. Uvod

Prema prikupljenim psovkama i vlastitom iskustvu, čini se kao da su psovke u današnje doba postale uobičajena pojava u svakodnevnoj jezičnoj komunikaciji, dijelom možda i zbog liberalizacije društva i onih tipova komunikacije u kojim ranije nisu bile toliko zastupljene. Društvo i kultura doživjeli su drastične promjene, ili se to barem tako čini iz ove istraživačke pozicije. Te su promjene utjecale i na sam jezik. Tako psovke u određenim situacijama nisu više toliko neprihvatljive u većini komunikacijskih činova svakodnevnoga govora. Došlo je do promjene u percepciji psovke kao tabua i kod određenog broja govornika one više nisu toliko neprihvaćene i osuđivane, kao što se čini da je to bilo npr. u doba Ignacija Gavrana i njegove rasprave *Bludne psovke* iz 1962. gdje je psovka promatrana kao oblik nedoličnog i nedozvoljenog izražavanja koji na simbolički način oduzima nekoj osobi bitnu vrijednost, tj. čast (Gavran 1962: 1). U radu ću, na temelju folklorističkog okvira za istraživanje emocija (Rudan 2018)¹, istražiti različite tipove kazivačkih i komunikacijskih situacija u kojima se koriste psovke, kao i kontekst i funkciju te upotrebe i reakcije sugovornika. Nastojat ću odrediti koja je emocija rezultirala psovkom i/ili koju je emociju psovka izazvala u komunikacijskom činu, oslanjajući se ponajprije na vlastito iskustvo sugovornika u tom činu. Psovka će se u ovom radu proučavati upravo iz perspektive afektivnog obrata i na taj način će se bolje razumjeti taj usmeni žanr, njezina funkcija i funkcija te izvedba. Prikazat će se i načini oblikovanja psovki, tipovi psovki te njihova veza s kletvama. Navest će se metaforička značenja ili moguće funkcije psovki u određenim kontekstima i kako su psovke rezultat emocija izazvanih u govorniku. Oprimjerit će se prvenstveno negativne emocije (bijes, gađenje, tuga i strah), ali i pozitivne emocije (sreća, iznenađenje) jer su usko vezane uz najintimnije i najdublje jezične slojeve materinskog jezika (Užarević 2012: 168). U ovome će se radu pokazati da psovka ne mora služiti samo za izražavanje verbalne agresije. Psovka je „po svojoj semantičkoj strukturi najčešće metaforičan izraz desemantiziranih sastavnica s jasno određenom pragmatičnom funkcijom“ (Lučić 2014: 5).

¹Rudan, Evelina. 2018. *Kodiranje straha u usmenim proznim žanrovima - prilog istraživanju emocija iz folklorističke perspektive*. Hrvatski prilozi 16. međunarodnom slavističkom kongresu / Botica, Stipe ; Malnar Jurišić, Marija ; Nikolić, Davor ; Tomašić, Josipa ; Vidović Bolt, Ivana (ur.). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

2. Hipoteze, metode i ciljevi rada

Ovaj rad sadržava teorijski i praktični dio. Teorijski dio obuhvaća psovkinu povijest, njezinu funkciju i strukturu, te ulogu psovke u komunikaciji prema ranijim istraživačima. Zato što je dio usmene komunikacije, a ne pisane, vrlo važnim aspektom postaje i kontekst pogotovo za praktični dio ovog rada. Kontekst je ono što daje dodatni uvid u to o kojoj je emociji riječ u trenutku izgovaranja psovke. Potpuno ista psovka u različitim kontekstima odražava različitu emociju ili emocije ili je ne izražava uopće ako je riječ o tome da je upravo ta psovka poštapalica u govornika. Psovke su prikupljene u razdoblju od lipnja 2023. do kraja prosinca 2023. Ja sam, kao istraživačica, nastojala biti objektivna i što preciznije opisati kontekst izvedbe psovke kako bih što bolje uočila o kojoj je emociji riječ kako kod govornika psovke, tako i kod sugovornika koji je ponekad i primatelj same psovke, a ponekad samo slušatelj te mu psovka nije upućena. Naravno da takav tip istraživanja uračunava i moguću komunikacijsku pristranost same istraživačice, ali ona je i nužna jer zapravo najbolje uspostavlja onu situaciju koja bi uključivala prepoznavanje emocije i mimo samog istraživanja. Zbog zaštite kazivača, s obzirom na to da je riječ o specifičnom tipu istraživanja i temi, ne navode se imena, već dob (u nekim slučajevima približna), kao i datum odvijanja kazivačke situacije u kojoj je psovka izrečena te zbog boljeg razumijevanja potencijalno očitanih emocija, i same izvedbene okolnosti. Mnogi govornici navedenih psovkiosobe su bliske istraživačici, što znači da je zbog te bliskosti i poznavanja karaktera zapravo jednostavnije prepoznati o kojoj je emociji (emocijama) u trenutku aktualizacije psovke bila riječ. Pritom za samo istraživanje sigurno su zanimljiva i ona iskustva s govornicima koja su se ticala reakcije samih sudionika u istraživanju. Kad sam obznanila tim bliskim ljudima, ali i u razgovoru s poznanicima, o čemu pišem diplomski rad, većina je sa smiješkom reagirala na temu i upitala: *Treba li ti psovki?* Znali su čak i nabrajati neke psovke koje znaju ili koje su čuli od drugih ljudi, a bile su im izrazito zanimljive što, naravno, nisam mogla iskoristiti za ovaj rad zbog nedostatka konteksta koji je potreban za detektiranje emocije. Hipoteza ovog rada je da se psovkama ne izražavaju samo negativne emocije, već i one pozitivne, da je psovka gotovo uvijek povezana s nekom snažnom emocijom, a onda kada nije, tada je gotovo uvijek riječ o poštapalici te u tom smislu zapravo i ne dolazi do kodiranja snažnijih situacijskih emocija. Kontekst (verbalni i neverbalni) jest ono što omogućuje prepoznavanje određene emocije. Pod kontekstom se u ovome radu podrazumijeva definicija Alana Dundesa koji je ponudio definiciju konteksta za folklorni čin: „kontekst je društvena situacija u kojoj se navedeni oblik

koristi“ (Dundes 2010: 95). Kontekst nije isto što i funkcija. Funkcija je „apstrahiranje na temelju više kontekstâ“ (Dundes 2010: 95), odnosno proučavateljeva tvrdnja, prema njegovom mišljenju, o primjeni ili svrsi danog žanra (Dundes 2010: 95). Kontekst podrazumijeva komunikacijsku situaciju, okolinsku situaciju u kojoj se govornik nalazi, kao i neverbalnu komunikaciju i geste (izrazi lica, gestikulacija rukama i slično). Kontekst je ono što podrazumijeva zašto se određeni tekst pojavljuje u određenoj situaciji, daje uvid u funkciju nekog žanra kao i uvid u značenje. Cilj ovog rada je, analizom situacija u kojima su se iskazivale psovke, predstaviti načine na koje se emocije kodiraju u psovke i koja je njihova funkcije u konkretnoj situaciji te pokazati da ista psovka u različitim kontekstima može biti uzrok ili posljedica različite emocije. Ponekad samo drugačija intonacija, intenzitet, izraz lica ili gestikulacija može pokazati da je riječ o sreći, a ne sržbi, iako se recimo određena psovka izriče najčešće kada je uzrokovana emocijom bijesa.

2.1. Folkloristički okvir za istraživanje emocija

Folkloristički okvir na kojemu će se temeljiti ovo istraživanje emocija u psovka je onaj na kojemu je Evelina Rudan temeljila svoje istraživanje emocije straha u usmenim proznim žanrovima u radu *Kodiranje straha u usmenim proznim žanrovima – prilog istraživanju emocija iz folklorističke perspektive* (2018). Rudan se u svom istraživanju usredotočuje na emociju straha, ali se taj folkloristički okvir može primijeniti i na širi spektar emocija kao u ovom radu i to ne na usmeni prozni žanr, već i na psovke. Kako bi potvrdila poveznicu emocija i njihovo kodiranje u usmeni žanr, u svom se radu *Od žanra do straha: emocija i priča* (2020) poziva na Williama McDougalla koji afektivno djelovanje povezuje s primarnim emocijama i izrazom temeljnih instinkata (Rudan 2020: 145 prema McDougall 1926: 49). Poziva se i na Silvana Tomkinsa (Rudan 2020: 145 prema Tomkins 2008) koji u osnovne emocije ubraja: srdžbu, tugu, strah, gađenje, interes, sram, radost i iznenađenje. Upravo neke od tih emocija su zabilježene, odnosno kodirane u prikupljenim psovka. Ono što Rudan nastoji istražiti, a na čemu se temelji i ovo istraživanje, jest upisivost određene emocije u određeni usmeni prozni žanr (Rudan 2018: 140), a nas će ovdje zanimati govorni oblik psovke. Terensko istraživanje omogućuje bolji uvid u kontekst kazivanja nekog žanra, ističe Rudanu svom radu referirajući se na usmene prozne žanrove poput mitske/demonološke predaje u kojima je istraživala kodiranje emocije straha (Rudan 2018: 140). Folkloristički okvir koji postavlja za istraživanje emocija kreće se između dvaju pitanja: „što novo o iskazivanju i poimanju emocija možemo saznati iz perspektive određenih žanrova i njihove izvedbe“ te „što novo iz perspektive istraživanja emocija možemo saznati o usmenim žanrovima i njihovoj izvedbi“ (Rudan 2018: 140). U ovome ću radu pokušati ponuditi odgovore na ta pitanja na temelju istraživanja psovki u četvrtom poglavlju.

3. Povijest istraživanja psovke

Psovka postoji u jeziku gotovo otkad je i jezika. Umjesto fizičke agresije često se koristimo verbalnom agresijom (Badurina, Palašić 2020: 99 prema Freud 2010: 296) kao načinom ispražnjavanja frustracija i drugih jakih emocija – a čovjek je, otkad postoji, misaono i osjećajno biće. Kao dokaz tomu postoje psovke u jeziku nepismenih Aboridžina (Padovan 2018: 7 prema Pilch 2011: 8). Prva opsežnija studija na hrvatskom jeziku o psovkaama bila je ona katoličkog franjevca Ignacija Gavrana iz 1962. godine naslovljena *Bludnom psovkom*. Psovku je Gavran definirao kao vrstu *pogrdnog izraza* „kojim nedolično i nedozvoljeno na simbolički način oduzimamo nekoj osobi bitnu vrijednost“ (Gavran 1962: 10). Običnu psovku razlikuje od *bludne* psovke u kojoj je „sredstvo vrijeđanja uzeto sa seksualnog područja i izražava neku nedozvoljenu, sramotnu upotrebu seksualnog“ (Gavran 1962: 10-11).

Gavran u svom djelu nastoji prikazati psovku na hrvatskim prostorima sve od srednjega vijeka analizirajući različite spomenike, statute, pravne izvore pa i djela autora poput Marka Marulića koji kritizira suvremenike da previše psuju (Gavran 1962: 22). Svi su Gavranovi primjeri tog doba ipak dokaz da je riječ o grdnji, a neobludnoj psovci. Prve prave *bludne* psovke potječu iz Držićevih i Nalješkovićevih komedija iz 16. stoljeća. Spominje još i Antuna Sasina te Dinka Ranjinu kao autore koji u svojim maskeratama prikazuju razbludne i opscene elemente (Gavran 1962: 25-27). Gavran zatim prelazi na 17. stoljeće i navodi dva izvještaja o psovkaama. Jedan izvještaj govori o Turcima koji psuju fratre i kršćane grdnjama i bludnim psovkaama. Drugi izvještaj govori o zagrebačkom sudbenom vijeću i Gavran navodi kao primjere za grdnje: *Da te križem šentaj* ili *Da bu tu vrag serce pojel*, ali i *bludne* psovke *kurvin stari pas* ili *kurvnin muž* (Gavran 1962: 33). Današnji bi istraživači, poput Davora Nikolića, iskaze takvog oblika prepoznali kao kletve. Nikolić kletve definira „kao kraći govorni oblik koji iskazuje želju za nanošenjem zla nekome ili nečemu“ (Nikolić 2010: 147). Primarna funkcija kletvi bi bila „proklinjanje zlotvora zbog zla koje je naneseo ili se još uvijek nanosi subjektu“ te Nikolić kao primjere navodi „*Sve ti pocrnilo, oči ti pobilile, sime ti se zatrlo*“ (Nikolić 2010: 149). Ono što veže psovke i kletve u tom slučaju je ista namjera – nanijeti nekome zlo. Gavran psovke u 18. stoljeću povezuje s Osmanlijama i njihovim običajima koji su utjecali na slavonski puk. Spominje Relkovića koji psovke pripisuje Turcima, dok drugi autori poput Ivanošića, Kanižlića i Rapića psovke spominju protiv vjere koristeći izraze *turčenje* i *turčeći* (Gavran 1962: 35-36). Gavran spominje i Tituša Brezovačkog te njegovo djelo *Jeremijaš* u kojem autor navodi da hrvatski seljak psuje dušu,

tijelo i vjeru. Spominje i Bernardina Leakovića koji u svom djelu *Govorenja za sve nedilje godišnje u Osiku 1795.* piše o psovačima iz navike (Gavran 1962: 36-37). U 19. stoljeće dolazi do porasta psovanja kao i do porasta intenziteta i broja psovki te se počinju psovati i veće svetinje (Gavran 1962: 41). Spominje da se u Hrvatskoj i Slavoniji psuje u ljutni i teškoći kao i u šali i zabavi, a da se iz navade za svakom riječi psuje mater, oca, vjeru, dušu i zakon, a kasnije i Boga i svete (Gavran 1962: 42).

Gavran se zatim usredotočuje na razdoblje od 1878. do Drugog svjetskog rata. Zaključuje da je došlo do znatno veće i češće upotrebe psovke nego prije, ponajviše u Srbiji, Vojvodini, Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Makedoniji (Gavran 1962: 47). Franko Padovan (2018: 17) zaključuje da Gavran napokon može uvesti distinkciju između muških i ženskih psovača zahvaljujući *Zborniku za narodni život i običaje* kao detaljnijim i preciznijim izvorom od onih kojima se služio u prethodnim razdobljima. Tim je zbornikom dobivena slika o razvoju psovke u četiri različita kraja u Hrvatskoj u konkretnom razdoblju (Gavran 1962: 47). Gavran se naposljetku bavi *suvremenim stanjem* razvrstavajući psovke tematski – rodbina, udovi čovječjeg tijela, životinje ili pomoću životinja, priroda i prirodne pojave, vremenske oznake i religija (Gavran 1962: 63-64). Zatim se bavi okolnostima pojave suvremene psovke. Gavran zaključuje da muškarci psuju kad dožive teškoću na poslu ili neuspjeh te kad su pijani, dok žene psuju kad su im djeca, vlastita ili tuđa, neposlušna, nemirna ili dosadna. Djeca pa najčešće psuju zbog nemirne stoke i dok se igraju. Dakle, psuje se tokom svađe s ženom, mužem, ukućanima ili susjedima, upravo zbog krađe, pijanstva, tučnjave između djece, neke štete u domaćinstvu ili nevjere (Padovan 2018: 19 prema Gavran 1962: 66).

Pavao je Pavličić u svome eseju *Psovke i beštine* iz 2013. uspostavio geografske i socio-kulturne razlike između sjevera i juga u vezi s najzastupljenijim temama u psovka, pa se tako, prema njemu, na sjeveru psuju članovi obitelji, dok se na jugu psuju pojmovi iz vjerske sfere (Pavličić 2013: 8).

Lada Badurina i Ivo Pranjković psovka smatraju i one izraze koji ne utječu izravno na ugrožavanje čijeg obraza (Badurina, Pranjković 2016: 228). Upravo zbog ugrožavanja čijeg obraza, psovka se nije smatrala poželjnom veličinom jezičnoga sustava već vrlo nepoželjnom – suvišnom i destruktivnom kako navodi Josip Užarević (2012: 168). Ona je dio društva i kulture određena kao *verbalno smeće* koje negativno utječe na *mentalnu higijenu i verbalnu ekologiju* (Užarević 2012: 169 prema Srđanac 1983). Užarević, nakon što uputi na

ranija odnošenja prema psovki, ističe da se ona ipak ne može smatrati *jezičnim otpadom* jer pripada osnovnim jezičnim mogućnostima i aspektima. Ona pripada niskom stilu i u opreci je s *pohvalom*, ali zajedno čine jedinstvo, kako kaže Mihail Bahtin, one su „dviije strane jedne te iste medalje“ (Užarević 2012: 170 prema Bahtin 1978: 180). Užarević definira psovku kao „govorni žanr u kojemu vodeću semantičku i strukturnu ulogu ima opsceno-vulgarni izraz /riječ ili skup riječi/ povezan sa spolnim ili analnim tjelesnim područjem“ (Užarević 2012: 167) i time ju razgraničava od drugih sličnih govornih oblika poput grdnje, kletve, prijekora, a naglašava i njezinu komunikacijsku funkciju: „funkcija je takva govornoga izraza verbalna agresija (napad, vrijeđanje) ili pak ranjiva i otrovna samoobrana“ (Užarević 2012: 183).

Lada Badurina i Nikolina Palašić iznose definiciju psovke Magnusa Ljunga u kojoj psovkom smatra one govorne činove koji uključuju tabu-riječi (Badurina i Palašić 2020: 98 prema Ljung 2011: 4). Te se „tabu-riječi primjenjuju u prenesenom značenju, što ih diferencira od pukih vulgarizama; govorni čin psovke nerijetko podliježe brojnim sintaktičkim i leksičkim ograničenjima, što uvjetuje formulaičnosti takva iskaza; temeljna je funkcija reflektiranje govornikovih emocija“ (Badurina, Palašić 2020: 98), a ne verbalna agresija kako navodi Užarević. Badurina i Palašić dodaju toj definiciji „i one govorne činove koji svojom strukturom impliciraju takve riječi čak i kada su one izostavljene“ (Badurina, Palašić 2020: 98). Definicija psovke kod Svenke Savić i Veronike Mitro povezuje psovku s emocijama (slično kao i Ljung) i stavom – „(...) govornik upotrebljava psovku da izrazi određenu *konvezacionu naviku, stav ili emocionalni* odnos prema sagovorniku (konkretnom ili imaginarnom), prema onome o čemu govori, prema samom sebi ili nekoj vrednosti. Psovka je jedan oblik govornog čina ekspresiva kojim se izražava različita (dominantnije loša) konverzaciona navika (dominantnije rigidan) stav i (dominantnije agresivna) emocija govornika prema sagovorniku“ (Savić, Mitro 1998: 8–9).

3.1. Struktura, funkcija i komunikacija

Psovka je govorni iskaz ili izraz koji u sebi sadrži opscene riječi. Psovka je dakle „govorni žanr, a govorne žanrove čine jezično-komunikacijske strategije koje nastaju kao izraz različitih ljudskih socijalno-duhovnih potreba, aktivnosti, interesa ili svjetonazora“ (Užarević 2012: 167). Retoričkim se žanrovima nazivaju oni žanrovi „koji svojom estetikom ostvaruju konkretan komunikacijski učinak naglašavajući komponentu uvjerenja te jezičnu i govornu ludičnost“ (Nikolić 2017: 357). Psovka se smatra podtipom vulgarnosti, a „vulgarnost je društveni konstrukt određen kršenjem komunikacijskih obrazaca koje neka jezična i društvena zajednica opisuje kao uljudne“ (Badurina, Palašić 2020: 97). Psovka je pojavnost koja najviše dolazi do izražaja u govornim činu i vezana je za govornika odnosno sugovornika. Govorni čin je osnovna jedinica realizacije dijaloga i bitan situacijski čimbenik. Zbog usmenog načina postojanja pa tako i posebnih situacija izvedbe te prepletenosti s izvanknjiževnim funkcijama dolazi do utjecaja na specifičnost književnog oblika psovke (Bošković-Stulli 1978: 22). Tako bi psovka bila *pragmasemantični* žanr jer je konkretan komunikacijski učinak upisan u njezin sadržaj. Sadržaj je primaran i aktivan, a zvuk sekundaran i aktivan (Nikolić 2017: 361). Takav žanr postoji u ideji i sa specifičnom namjerom, a fonostilističkim se postupcima pojačava njegov učinak. Fonetska je struktura sekundarni izvor sadržaja i samo pospješuje komunikacijski učinak. Takvi „žanrovi već posjeduju sadržaj koji pretendira na izravan učinak, ali njihovo konkretno ostvarenje ovisno je i o fonostilističkom oblikovanju“ (Nikolić 2017: 362). Uz tu podjelu, Nikolić nudi još jednu po kojoj bi psovke bile svrstane u osnovne usmenoretoričke žanrove „kod kojih je komunikacijski učinak ostvaren samim iskazom“ (Nikolić 2017: 363) odnosno imaju isključivo retoričku funkciju i može ih se smatrati istinskim pragmemima i performativima. „Svako područje ljudske aktivnosti sadrži čitave repertoare govornih žanrova, pa tako i psovki, koji se razvijaju i multipliciraju proporcionalno razvoju određenog područja“ (Endstrasser 2020: 12). Vilko Endstrasser navodi da govorni žanrovi uključuju kratke replike svakodnevnog dijaloga, kako u govoru tako i u pismu i kako su govorni oblici nestabilniji i promjenjiviji sustavi nego jezične forme, ali posjeduju određenu normu u izboru i načinu uporabe koju govornik mora slijediti (Endstrasser 2020: 12). Ono što čini strukturnu osnovnu psovke je spominjanje spolnog čina te komponente subjekta i objekta koje su bile u središtu istraživanja Borisa Uspenskija *Mitologijski aspekt ruske ekspresivne frazeologije* iz 1994. godine (Užarević 2012: 177 prema Uspenskij 1994). Užarević navodi kako je glavna funkcija

psovke (ako je shvaćena u pravom smislu riječi) vrijeđanje, prijetnja, ponižavanje i verbalno nasilje nad sugovornikom. Korištenje glagola *jebati* za izvršenje spolnog čina kao nasilno i grubo, izvanjsko ovladavanje najintimnijim dijelom tijela (Užarević 2012: 178). Intencija govornika je razaranje cjelovitosti sugovornika ili adresata.

Adresant, onaj tko izgovara psovku, često je i vršitelj radnje, odnosno subjekt (*jebo ti ja mater*) jer adresant želi načiniti zlo ili povrijediti adresata *vlastitom rukom*. U psovkama za koje adresant želi postići jači efekt prema adresatu u službi subjekta načešće bude *pas*, sam adresant ili nešto što je adresatu vrlo sveto poput *Boga, Isusa* ili nekog drugog božanstva. Subjekt radnju vrši također nad nečim do čega je adresatu vrlo stalo što najčešće bude majka ili upravo Bog ili Isus, ponekad i neki planet ili zvijezda (Sunce), ali tada je najčešće vršitelj sam adresant (*Jebem ti Boga ili Isusa, jebem ti majku, jebo ti ja mater*) ili pas kao biće najniže ljestvice u ovom slučaju (*Jebo ti pas mater*). Adresat najčešće nije ni objekt u psovci, već neka njemu bliska osoba. Može biti u službi subjekta kada mu se adresant obraća u imperativu (*jebi se, ne seri, nemoj srat, idi u kurac*). Nikolić navodi i primjere *autoadresacije* u kletvama, što možemo primjeniti na psovke u primjerima *jebo si ja majku* ili u interesantnom primjeru gdje majka opsuje dijete, a zapravo je opsovala sama sebe: *jebem ti majku tvoju* gdje iskazno i sintaktički nije riječ o autoadresaciji, ali semantički jest (Nikolić 2010: 151).

Poststrukturalističko shvaćanje jezika definira jezik kao medij u kojemu ljudi djeluju jedni na druge. Psovke svakako djeluju jer su dio svakodnevne međuljudske komunikacije i vrlo su izravne. Badurina i Pranjković ponajprije psovki pristupaju kao (iznimno) čestoj pojavi, posebice u određenim tipovima komunikacijske prakse (u najvećoj mjeri u privatnim životnim situacijama, odnosno u privatnom diskursu i/ili razgovornome funkcionalnom stilu) (Badurina, Pranjković 2016: 230). Badurina i Palašić opisuju i performativni učinak psovke iz pragmatolingvističke perspektive uz modulaciju teorije performativa koju je osmislio i razradio britanski filozof John L. Austinu svom djelu *Kako djelovati riječima (How to do things with words)* iz 1962. (Badurina, Palašić 2020: 107) Performativi su iskazi koji u zbilji izvode radnju na koju se referiraju. Kako ističe Ante Periša, Austinovo proučavanje iskaza i komunikacije nikada nije bilo isključeno iz konkretne situacije u kojoj je iskaz dan, već su promatrani u konkretnom kontekstu (Periša 2015: 84) što je vrlo važno i u proučavanju psovke koja je neodvojiva od komunikacijskoga čina. Austin razlikuje dvije vrste iskaza, konstativ i performativ. Performative definira kao „iskaze u prvom licu jednine koji nisu ni istiniti ni lažni te svojim izricanjem vrše radnju“ (Austin 2014: 4). Važan je kontekst jer u određenom kontekstu, ili kako Ferdinand de Saussure to naziva, *govoru*, ista riječ može,

svojim pravim i stvarnim sadržajem ili konkretnim glasovnim činom, biti različito ostvarena (De Saussure 2000: 60). Jedan će govornik, izgovarajući riječ *jebem* u rečenici *Jebem ti mater!* kodirati bol, napad, vrijeđanje, agresiju, dok će neki drugi govornik kodirati razočarenje situacijom, nesreću i tugu. Konstativi pak, nešto tvrde, oni opisuju stanje stvari i oni su ili istiniti ili lažni. U razvoju svoje koncepcije, razlikovanje konstativa i performativa, odnosno snage iskaza Austin zamjenjuje razlikovanjem triju aspekata koji se udružuju u svakom iskazu: lokucije, ilokucije i perlokucije (Austin 2014: 75). Oni predstavljaju dijelove svakog jezičnog iskaza zastupljene različitim obujmom i jedan aspekt dominira nad drugima. „Lokucijski se podudara s priopćenim značenjem, usmjeren je na sadržaj teksta (istine) i način izricanja. Ilokucijski pretpostavlja konvencionaliziranu i društveno sankcioniranu snagu učinkovitosti izraza, dakle davanje značenja riječima“ (Austin 2014: 73). „Razaznaje se što se zapravo čini produciranjem određenog iskaza – pita, obećava, zahtijeva, prijeti, ohrabruje ili moli“ (Mikić, Mikić, Pehar 1999: 23). Perlokucijski aspekt je najvažniji element komunikacije. On podrazumijeva manipulaciju sugovornikom, kako je govornik utjecao na sugovornika da bi se riječi ostvarile, dakle sam rezultat iskaza (Austin 2014: 78). Govornik pomoću psovke nastoji umanjiti svoju agresiju prema nekome ili nečemu nanoseći riječima moralnu štetu ili narušavajući moralni integritet slušatelja (Mikić, Mikić, Pehar 1999: 13). Badurina i Palašić se oslanjaju na Austinovu teoriju performativa, ali smatraju da su joj potrebne male modulacije (Badurina, Palašić 2020: 107). Performativima se radnja vrši, ali primjer psovke „*Jebo ti Bog mater!*“ ne opisuje radnju spolnog općenja Boga i nečije majke. „Ono što je specifično je to da se ne vrši radnja iskazana u lokucijskom dijelu govornog čina jer nema propozicijski sadržaj“ (Gregurović 2021: 15 prema Austin 2014: 45). Psovka dakle jest performativ, ali se ne vrši ista radnja koja lokucijski konstituira govorni čin. Njome se iskazuje osjećaj, raspoloženje ili stav (Gregurović 2021: 15). „Riječ je o prilično neobičnome govornom činu, koji izmiče postojećim pragmalingvističkim klasifikacijama unatoč vrlo frekventnoj uporabi u svakodnevnoj komunikaciji“ (Badurina, Palašić 2020: 107). Gramatičke kategorije koje su izravnije povezane s govornim činom, ostvarene su u psovkama. Kategorija lica je jedna o tih kategorija. Njome se označuju sudionici govornog čina. Za označavanje lica služi i posebna vrsta riječi, zamjenice, među kojima osobne zamjenice na najizravniji način označuju lica (*ja* i *mi* izravno upućuju na govornika/e, *ti* i *vi* upućuju na sugovornika/e, a *on/oni* na nesudionike govornog čina) (Pranjković 2008: 238). Tako u primjerima poput *jebem ti mater* ili *jebem ti oca* imamo iskazane kategorije lica glagolom (vršitelj radnje ili govornik) i zamjenicom (sugovornik ili trpitelj radnje). I ostale zamjenice su uglavnom vezane uz govorni čin samo što imaju dodatna značenja. Posvojne zamjenice u primjeru *jebo*

ti svoju mater u pizdu blesavu označuju da što pripada određenom licu. Upitnim zamjenicama u primjeru *koji kurac* ili *koja pička materina* govornik pokušava ukloniti neizvjesnost. Od glagolskih kategorija s govornim činom je izravno povezana kategorija vremena, posebice indikativ. U indikativnome obilježavanju vremena, „sadašnjost je ono što je istodobno s govornim činom (odnosno s vremenom govorenja)“ (Pranjković 2008: 240) kao u primjeru *jebem ti bušilicu Božiju*. Imperativ je u još izravnijoj vezi s govornim činom kao u primjerima *jebi se, jebi si mater, jedi govna, ne seri, puši kurac, dudlaj karu, siši kitu*. Iako Austin performative definira kao savršeno jednostavne iskaze „s običnim glagolima u prvom licu jednine indikativnog prezenta aktivnog“ (Austin 2014: 30), mogu se pronaći primjeri performativa koji su oblikovani imperativom i optativom. Može se govoriti i o različitim tipovima performativa u skladu s načinom njihova izricanja i obavljanja izrečene radnje. Nikolić tako razlikuje kletve kao *indikativne* i *imperativne performative*. „Naredbe koje se ostvaruju (npr. streljačkom vodu: Pali!) primjeri su *imperativnih performativa* (Nikolić 2010: 147), a upravo su psovke, kao i kletve, tipičan primjer imperativnih performativa. Izricanje formula vjenčanja, krštenja, otvaranja svečanosti i sl. bili bi primjeri *indikativnih performativa*. „Struktura je kletve u skladu s vjerovanjem u magijsku moć riječi kojoj je cilj ostvariti namjeru. Namjera je nanošenje zla, „ali u veliki broj kletvi, baš poput psovki, tu namjeru pokazuje samo na planu izraza, bez stvarne želje za nanošenjem zla“ (Nikolić 2010: 148).

Ono što se iz navedenog može zaključiti je da psovka ima neizostavnu komunikacijsku ulogu. Komunikacija je u komunikologiji „razmjena znakova i kombinacijâ znakova među ljudima (društvena komunikacija), životinjama (životinjska komunikacija), u živim organizmima i tehničkim sustavima, odn. među njima (tehnička ili strojna komunikacija). Komunikacija je, u tehničkom značenju, prijenos informacija“ (<https://www.enciklopedija.hr/komunikacija>). Svaki komunikacijski čin ima svoje elemente: pošiljatelja, primatelja, kod, kanal, poruku i kontekst. To su elementi koji određuju različite funkcije jezika i koji se u komunikaciji uvijek isprepliću, a odredio ih je Roman Jakobson u svome djelu *O jeziku* (2008). Kontekst je ono što određuje denotativnu funkciju jezika, a kontekst je važan za samu narav psovke. Emotivna ili ekspresivna funkcija usredotočena je na pošiljatelja i svrha joj je izravno izražavanje govornikova stava spram onoga o čemu se govori. Ta funkcija želi proizvesti dojam određene emocije, bilo istinske bilo hinjene. Psovka bi imala tu funkciju u jeziku i naginjala bi više istinskoj nekontroliranoj emociji, nego hinjenoj. Npr. u situaciji u kojoj kći govori ocu da je trudna, što je tom ocu veoma neočekivana vijesti, kako bi izrazio svoje iznenađenje i

oduševljenje izgovara psovku: *A jebem ti osim Boga, jel' moguće?* Iskrena i nekontrolirana emocija iznenađenja popraćena uzvikom *A!*, a uzvici su upravo vrsta riječi koja utjelovljuje emotivnu funkciju. Usmjerenost na primatelja nosi konativnu funkciju koja svoj gramatički izraz nalazi u vokativu i imperativu koji je u izravnoj vezi s govornim činom kao u već navedenim primjerima. Imperativne rečenice nisu podložne provjeri istinitosti. Npr. kada se opsuje *Jebi si mater!* to nije podložno pitanju „Je li to istina ili nije?“ Kod nosi metajezičnu funkciju tj. funkciju tumačenja u situaciji kada pošiljatelj ili primatelj žele provjeriti rabe li isti kod. Psovka je u tom smislu u većini slučajeva jasna. Kada netko nešto opsuje, iako je to psovka koju prvi put čuje, po tonu i kontekstu je primatelju, u većini slučajeva, jasno da se radi o psovci. Psovka *krf kurvino* koju netko izgovori veoma ljutito jer je nešto krivo učinio ne mora biti razumljiva, a primatelj poruke razabire da je riječ o psovci jer sadrži elemente psovke (pogrdni izraz *kurva* u obliku pridjeva i emociju ljutnje te povišeni ton). „Ispravan kontekst i funkcija psovke u takvim se situacijama može se odrediti i pomoću određenih izvanjezičnih čimbenika koji utječu i na intenzitet psovke. Točnije, intenzitet se psovke pojačava ili ublažava pomoću rečenične melodije, naglašavanja pojedinih dijelova rečenice i pomoću modalnih riječi“ (Padovan 2018: 12 prema Mikić, Mikić, Pehar 1999: 37). Tako se može prepoznati i razlikovati ljutnju od razočarenja ili radost od iznenađenja. „Promatrana s društvenoga ili komunikacijskoga stajališta psovka je ponajprije vezana za različite vrste konflikata među ljudima, s tim da prava psovka (za razliku npr. od šaljive psovke, svojevrsnoga verbalnog nadmetanja s elementima psovačke frazeologije ili tzv. *zajebancije*) ne doprinosi razrješenju konflikta, nego naprotiv, produbljenju sukoba među stranama u sporu“ (Padovan 2018: 11 prema Pranjković 2010: 117).

Franko Padovan spominje Užarevića koji ističe kako „psovka pripada jezgri jezika te da bilo koja riječ nekog jezika može, u većem ili manjem stupnju, vršiti funkciju psovke, a da psovka kao takva često vrši nepsovačke funkcije“ (Padovan 2018: 7 prema Užarević 1999: 190). Kada psovka vrši nepsovačku funkciju, može se govoriti o *sinonimima* ili ekvivalentima nepristojnih riječi kojima se na primjer označuje ženski (*ona, rupa, kuki, pipi*) ili muški (*on, đoko, banana*) spolni organ, a osobito spolni čin (*nasaditi, nabiti, probušiti, napumpati, vježbati, povaliti, riješiti*) (Užarević 2012: 171). Tabuiranost psovačkoga leksika nije povezana sa željom da se sakrije (zamaskira) određena riječ, nego upravo s tim da je se *ne želi imenovati (izgovoriti, napisati)* (Užarević 2012: 173 prema Uspenski 1994: 54).

4. Psovke i emocije

Psovanje je u službi emocionalnih potreba govornika, ali i emocionalno utječe na slušatelja (Jay 1999: 9). Važno je napomenuti da namjera psovke može biti pozitivna, poput šale ili seksualnog uzbuđenja, ali i negativna, poput povrjeđivanja ili seksualnog uznemiravanja (Jay 1999: 10). Psovka će se u ovom radu proučavati upravo iz perspektive afektivnog obrata i na taj će se način bolje razumjeti taj usmeni žanr kao i njezina funkcija te izvedba. Pojasnit će se funkcija psovke u *pražnjenju emocija*, kao i to što se o iskazivanju, oblikovanju i poimanju emocija može saznati iz načina oblikovanja psovki i njihove izvedbe te što se novo o psovka, „njihovu mjestu u žanrovskom sustavu i njihovoj izvedbi može saznati iz perspektive istraživanja emocija“ (Rudan 2020: 149). Kako bih to pojasnila, važno je ponuditi definiciju emocija kao i emocije koje se psovka mogu izražavati, odnosno biti njihov uzrok.

Johnmarshall Reeve emocije definira kao kratkotrajne subjektivno-fiziološko-funkcionalno-izražajne fenomene „koji usklađuju reakcije prilagodbe na važne događaje u našem životu“ (Reeve 2010: 7). Emocije su kratkotrajne, mogu započeti prije nego li osoba osvijesti da su započele, traju svega nekoliko sekundi (Ekman 1992: 185-186) i „sadrže koordinirani skup odgovora na neki istaknuti izvanjski ili unutarnji osjetni poticaj“ (Šimić 2020: 17). One se sastoje od četiri aspekta: osjećaja, fiziološke pripremljenosti, funkcija i ekspresija. Usklađujući te aspekte u koherentni obrazac, emocijama prilagođavamo vlastitu reakciju na važne događaje u životu. Ti događaji su vanjski okolinski poticaji koji energiziraju i usmjeravaju ponašanje. Emocije su kognitivne, ali i biološke reakcije, svrhovite su i ponekad nas impulzivno tjeraju da učinimo upravo ono što možda nikada ne bismo učinili (Reeve 2010: 301). Keith Oatley i Jennifer Jenkins u svom djelu *Razumijevanje emocija* (2003) definiraju emocije kao „poseban tip duševnog stanja koji je obično izazvan svjesnim ili nesvjesnim vrednovanjem nekog važnog događaja bitnog za ostvarivanje cilja“ (Oatley i Jenkins 2003: 96). Srž emocije je zapravo spremnost na djelovanje za cilj. Kad se cilj ostvaruje, emocije su pozitivne, a kad je ostvarivanje cilja zapriječeno, emocije su negativne. U *Uvodu u psihologiju* Richarda Atkinsona i Ernesta Hilgarda, emocije su definirane slično kao u Oatleya i Jenkinsa. Emocije nazivaju čuvstvima i definiraju ih kao složene epizode, sastavljene od više komponenata koje stvaraju spremnost na djelovanje (Smith i suradnici 2007: 390). Paul Ekman tvrdi da postoji 6 temeljnih emocija koje dijeli na pozitivne (sreća, iznenađenje) i negativne emocije (strah, bijes, gađenje i tuga) (Ekman 1992: 170) te da svaka

od njih ima distinktivnu, samo toj emociji svojstvenu, univerzalnu facijalnu ekspresiju po kojoj se može dokazati i zaključiti o kojoj je emociji riječ (Ekman 1992: 175). Ekman spominje i Silvana Tomkinsa (1962) koji uz facijalnu ekspresiju navodi i distinktivnu vokalnu ekspresiju (Ekman: 176), a Tomkins također navodi šest temeljnih emocija: interes, strah, iznenađenje, ljutnju, uznemirenost i radost (Reeve 2010: 310 prema Tomkins 1970). Prikupljene su psovke primjeri kodiranja temeljnih emocija poput bijesa, sreće, tuge, iznenađenja, straha i gađenja, nego naučenih emocija. Istraživačica je na temelju konteksta zaključila da je riječ o određenoj emociji, ali to naravno možda nije bilo u potpunosti točno u svakoj komunikacijskoj situaciji, dakle zaključci nisu dalekosežni, ali su komunikacijske situacije autentične. Ono što povezuje psihologiju i psovke je jedna danas još mlada grana znanosti – *malediktologija*. Malediktologija je „novija grana psiholingvistike koja se bavi uporabom onih jezičnih elemenata koji se povezuju s negativnim emocijama, dakle uvredama, porugama, psovka, odnosno svim oblicima emocionalno negativnog načina izražavanja“ (Badurina, Palašić 2020:99 prema Hess-Lüttich 2008: 328). Najzaslužniji istraživač u tom području je Reinhol Aman sa svojim časopisom *Maledicta*² koji je specijaliziran za proučavanje uvredljivih i zazornih riječi i izraza (Lučić 2014: 2). Timothy Jay tvrdi da su psovke esencijalne za emocionalnu ekspresiju i emocionalni život zato što intenzificiraju emocionalnu ekspresiju na način koji nije moguć s nepsovačkim riječima (Jay 1999: 16).

Govorni čin koji Badurina i Palašić nazivaju psovkom nerijetko podliježe brojnim leksičkim i sintaktičkim ograničenjima, što uvjetuje formulaičnosti takva iskaza i čini temeljnu funkciju psovke - reflektiranje govornikovih emocija. Emocije su ono što se intenzificira primanjem psovke, ali i rezultira izgovaranjem psovke kao odgovor na neki okolinski podražaj. Emocije, kao i psovke, društveni su fenomen pa tako imaju i svoju društvenu ulogu. „Specifičnost društvene uloge psovke vežemo prije svega uz specifične kontekste i situacije u kojima se psovka pojavljuje. Naime, psovač se prilikom formuliranja psovke najčešće nalazi u agresivnom stanju, tj. stanju ljutnje, srdžbe, bijesa“ (Padovan 2018:11 prema Mikić, Mikić, Pehar 1999: 48). Dakle, govornik psovkom nastoji umanjiti vlastitu agresiju prema nečemu ili nekome tako što će psovkom, odnosno riječju, pokušati „nanijeti moralnu štetu ili narušiti moralni integritet slušatelja, pri čemu psovka zapravo služi kao ventil za pražnjenje negativnih osjećaja“ (Padovan 2018:11 prema Mikić, Mikić, Pehar 1999: 33). Višefunkcionalnost je jedno od bitnijih obilježja društvene uloge psovke. Psovkom „se izražavaju različiti (primarno negativni) osjećaji prema adresatu“ (Mikić, Mikić, Pehar

²Maledicta – The international Journal of Verbal Aggression.

1999: 49) i zato psovku „upotrebljavamo ne samo kao gestu nesporazuma u konfliktnim situacijama, nego i kao gestu razumijevanja i dobrog raspoloženja u kooperativnim situacijama“ (Padovan 2018:11 prema Ristić 2010: 201). „Psovka može izražavati dobre namjere govornika prema sugovorniku, uspostavlja humor kojim se neutralizira napetost ili agresija, pa na taj način smanjuje statusna razlika između statusno neravnopravnih sugovornika, drugim riječima, psovka jednostavno umanjuje distancu među sugovornicima“ (Padovan 2018:11 prema Mitro, Savić 1998: 32). Badurina i Palašić navele su podatak koji govori o ukorijenjenosti psovke u gotovo „podsvjesnim sferama čovjekova bića i da psovanje, kao i slušanje psovki, aktivira starije i dublje dijelove mozga“ (Badurina, Palašić 2020: 99 prema Pinker 2008: 187). U istraživanjima poremećaja poput afazije „primijećeno je da su govornici s različitim tipovima gubitka govornih sposobnosti uglavnom zadržavali sposobnost psovanja“ te se može zaključiti da su „tabuizirane riječi pohranjene u obliku gotovih i lako dostupnih formula u desnoj hemisferi mozga“ (Badurina, Palašić 2020: 100 prema Pinker 2008: 188). To je i dokaz tijesne povezanosti psovki i emocija. Zbog toga se vulgarizmi (i psovke kao komunikacijska realizacija vulgarnog jezika) nužno moraju promotiriti iz perspektive emocija, pri čemu je potrebno zapitati se „koji je to aspekt riječi, odnosno izraza, okidač određenih emocija“ (Badurina, Palašić 2020: 100).

Tu se Badurina i Palašić ponovno pozivaju na Stevena Pinkera koji tvrdi da se „određene emocije (poput gađenja ili straha) ne stvaraju aktiviranjem koncepata na kojima se temelji psovka jer leksemi koje ona sadržava imaju obično niz *uljudnih* sinonima čijom se uporabom emocije ne aktiviraju“ (Badurina, Palašić 2020: 100 prema Pinker 2008: 192). Ne aktiviraju se ni fonetskim karakteristikama neke riječi jer imaju svoje homonime u nazivima radnji, životinja čak i ljudi (Badurina, Palašić 2020: 100 prema Pinker 2008: 192). Ono što zasigurno ima utjecaj na aktiviranje emocija je upravo uparivanje određenih zvukova i značenja. Prema psiholingvističkim istraživanjima, povezivanje određenih riječi s točno određenim emocijama je nešto što nesvjesno ili svjesno učimo u najranijem djetinjstvu. To dokazuje i primjer bilingvalnih osoba koje izraze svoga prvoga jezika smatraju punosnažnijima i ekspresivnijima nego izraze drugoga jezika (Badurina, Palašić 2020: 101 prema Pinker 2008: 196). Kao što je već rečeno, sposobnost riječi da obnašaju psovačku funkciju, najuže je vezana s materinskim jezikom, odnosno „jezičnim slojevima koji su za govornika najintimniji i najdublji“ (Užarević 2012: 168). Osnovna je funkcija psovki verbalna agresija poput vrijeđanja i napadanja, samoobrane te očitovanje uvijedenosti ili bespomoćnosti. Postavlja se pitanje *Zašto se psovke uopće tako shvaćaju?* Zato što smo im mi, govornici materinskoga jezika, pridali takvo

značenje. Psovku je potrebno promatrati sa stajališta „da u jeziku kao takvom nema vulgarnosti, da riječi same po sebi nisu vulgarne – vulgaran može biti tek čovjekov odnos prema onome što se riječju označuje“ (Badurina, Pranjković 2016: 231). „Uostalom, riječ guzica sama po sebi nije vulgarnija od riječi družica“ (Pranjković 2010: 116).

Pitanja koja je i Rudan postavila u istraživanju emocije straha u predajama³, bit će relevantna i za proučavanje emocija u psovka. Rudan je postavila sljedeća pitanja:

a) „na koji načini pojedini žanrovi kodiraju emociju (ovdje konkretno emociju straha) na tematsko-motivskoj, stilskoj i kompozicijskoj razini (tematsko-motivska i stilska razina čine se samorazumljivima za istraživanje iskazivanja emocija, no ni kompozicijska osobina pojedinog žanra nije nevažna u mogućoj proizvodnji ili upisivanju određene emocije)? Postavlja se npr. pitanje je li kompozicijskoj nestalnosti predaje emocija straha inherentnija nego stabilnoj kompoziciji bajke?“ (Rudan 2018: 141)

b) na koji način izvedbeni kontekst, izvedbene strategije pripovjedača i reakcije recipijenata u kazivačkim situacijama (uključujući i modalitete kazivanja i funkcije interaktivnih dionica te pripovjedačku upotrebu neverbalnih govornih vrednota) upisuju ili otpisuju strah? Kako pozicija istraživačice utječe na pripovijedanje i proizvodnju određene emocije (npr. olabavljuje li emociju straha ili ga dodaje); na koji način sami kazivači u metanaracijskom okviru izražavaju emocionalni odnos prema temi i (ili) izvedbi vlastitog pripovijedanja; hoće li dob ili status recipijenata imati i na koji način utjecaj na iskazivanje određenih emocija itd.?” (Rudan 2018: 141)

c) „koju funkciju u konkretnoj kazivačkoj situaciji i određenom narativnom nizu ima određena priča (npr. da olabavi emocionalni naboj prethodne ili da ga pojača) i koju funkciju emocija straha i njezina proizvodnja ima u okviru implicitno emski postavljene hijerarhije priča?“ (Rudan 2018: 142)

d) „koju su funkciju u zajednici, društvu, kulturi ti žanrovi imali, ili još uvijek imaju, te što njihovo narativno ‘preživljavanje’ ili ‘umiranje’ govori o kulturi?“ (Rudan 2018: 142)

Na temelju tih pitanja će se u ovom radu pokušati istražiti sljedeće:

- a) na koje načine psovke kodiraju određene emociju na „tematsko-motivskoj, stilskoj i kompozicijskoj razini,“ (Rudan 2018: 141) kako je kompozicijska nestalnost

³Kodiranje straha u usmenim proznim žanrovima - prilog istraživanju emocija iz folklorističke perspektive. 2018.

psovke povezana s različitim emocijama poput bijesa, tuge, iznenađenja, sreće i gađenja. To ću pokušati primijeniti na kompoziciju psovke koja je oblikom vrlo različita od predaje i bajke koje su u središtu proučavanja kod Rudan i koje su veće pripovjedačke vrste od psovke. Osim toga, psovka i nije nužno književni žanr za razliku od prethodna dva pripovjedačka žanra.

- b) na koji način „izvedbeni kontekst, izvedbene strategije pripovjedača i reakcije recipijenata u kazivačkim situacijama (uključujući pripovjedačku upotrebu neverbalnih govornih vrednota) upisuju ili otpisuju“ (Rudan 2018: 141) određenu emociju u psovka? Na koji način sami kazivači, u metaiskazivačkom ili iskazivačkom okviru, izražavaju emocionalni odnos prema temi psovki i (ili) izvedbi vlastitog“ (Rudan 2018: 141) psovanja; „hoće li dob ili status recipijenata imati i na koji način utjecaj na iskazivanje određenih emocija itd.?, (Rudan 2018: 141
- c) koju funkciju u konkretnoj komunikacijskoj situaciji i određenom narativnom nizu (ako se pojavljuje u narativnom nizu, recimo kod pripovijedanja), ali se puno češće pitamo koju funkciju ima u konkretnom iskazu određena psovka, npr. da olabavi emocionalni naboj ili da ga pojača).
- d) koju su funkciju u zajednici, društvu i kulturi psovke imale, ili još uvijek imaju, te što njihovo komunikacijsko ‘preživljavanje’ ili ‘umiranje’ govori o kulturi? (Rudan 2018: 142)

Psovke na tematsko-motivskoj razini kodiraju emocije dvostruko, s jedne strane koristeći motive onoga što je u društvu, odnosno emocionalnoj zajednici, na vrhu pozitivnih emocija i to kroz lekseme: majka, otac, Bog i sl. i s druge strane sparujući te imenice najčešće s glagolom *jebati* koji svojom percipiranom vulgarnošću i opscenošću u toj kombinaciji priziva negativne emocije srdžbe, ljutnjue i sl. emocija se dodatno može kodirati i neverbalnim aspektima poput gestikulacije rukama ili nekim drugim tjelesnim pokretom. Dakle onaj motiv koji sadržava i asocira prvenstveno pozitivne emocije mora biti opsovan, odnosno povrijeđen najčešće glagolom *jebati*, te samu radnju vrši najčešće pas (otud i naziv psovka), neka druga životinja (konj ili bik), osoba koja je izgovorila psovku ili Bog i Isus. Netko tko je superioran u svakom smislu (Bog) ili životinja poput psa koji je u ovom slučaju na dnu ljestvice te sama pomisao na tako nešto izaziva zgražanje i gađenje. Upravo je psovkinina kratkoća izraz trenutne i vrlo intenzivne emocije koju govornik želi realizirati. U tom se smislu može reći da su emocije, od svih drugih usmenih iskaza, najinherentnije upravo psovka. One uzrokuju

psovku te je psovka najčešće vid verbalizacije neke intenzivne emocije. Intenzitet određene emocije na koji je utjecao kontekst utječe i na strategiju, može se reći, izvedbu psovke, pa tako i na reakciju recipijenta. Ton i jasnoća variraju. Što je intenzitet emocije veći, to će ton biti viši i jači, dok jasnoća ovisi o govorniku i njegovom afektivnom stanju koje može utjecati na jasnoću iskaza tako da se zbog emocionalnog stanja gotovo uopće ne može razaznati što je netko izrekao ili se može sasvim jasno razumjeti. Psovka će također biti popraćena neverbalnom komunikacijom (mahanje rukama, prijetnja šakom, udaranje rukom ili nogom u neki predmet) kao i istaknutim facijalnim ekspresijama. Psovka će biti uspješnija što je govornik jasniji i glasniji te ima više facijalnih ekspresija i neverbalnih gesta. Time će i emocija biti najuzornije prenesena, odnosno upisana i strukturirana, te će najviše utjecati na reakciju, strukturiranje i izazivanje emocija u samom recipijentu. Govornik može upisati ili otpisati određenu emociju. Ako želi pokazati svoju emociju, koja god emocija to bila, dolazi do upisivanja emocije, ali u situacijama gdje je riječ o nekoj šali ili pokušaju smirivanja određene situacije (smanjivanja emocionalnog naboja), tada dolazi do otpisivanja emocije. Upisati ili otpisati emociju može i recipijent, koji češće ima reakciju na psovku ako je riječ o intenzivnoj negativnoj emociji. Kvaliteta govornikove izvedbe psovke svakako utječe na recipijenta te izazivanje emocionalnog učinka, najčešće emocije straha, rjeđe emocije sreće i iznenađenja. U primjeru gdje osoba 1 čuje osobu 2 kako psuje u sobi iz svega glasa (*Au tri pičke materine!! Majku ti jebem!! A u pičku materinu!!*) ne znajući o čemu se radi, osoba 1 počinje osjećati strah jer pretpostavlja da osoba 2 psuje jer se nešto loše dogodilo. Došavši u sobu i uvidjevši neverbalne geste i facijalne ekspresije osobe 2, osoba 1 zaključuje da je rastresena i ljutita jer je dobila poziv u kojemu je saznala jako loše vijesti. U sličnoj situaciji, osoba 1 je psovala jer je napokon prošla ispit (*Aaaa jebem ti majkuu! Aahahah*) što je popraćeno i facijalnim ekspresijama (osmijeh na licu) te neverbalnom gestom (stisnute obje šake podignute u zrak), što znači da je emocija sreće uzrokovala psovanje. Ono što se može zaključiti je da je izvedba ono što doživljenu emociju kodira intenzivije, a ujedno i ono što intenzivije omogućuje preciznije slušateljevo, sugovornikovo prepoznavanje. Psovka je najčešće u prvom licu pa i zbog toga intenzivira uključenost emocije. Što se tiče samog stava govornika o psovka, svi će reći da *psovke nisu dobre i da nije poželjno psovati jer ispadamo nekulturni* jer psovka i dalje nije tako poželjna u govoru, ali većina govornika psuje u svakodnevnoj komunikaciji, posebice onoj neslužbenoj komunikaciji s prijateljima i obitelji. Tabuiziranje vulgarnih riječi (strah od izgovaranja tih riječi) ili zamjena i izostavljanje vulgarizama ili određenih slogova ili eufemizacija psovke najčešće se događa u komunikacijskim situacijama u kojima su pristuna djeca. No, ponekad to može ovisiti i o

karakteru samog govornika i njegovim osobinama. Neki će ovisno o potencijalnim recipijentima koristiti eufemizme i izmjene posvki. Drugi će pak u svim situacijama koristiti isključivo eufemizirane posvke (*A miša mu., bemu miša, a u tri pikse marmelade*). U službenoj će se komunikaciji vrlo rijetko, gotovo nikad, naići na psovke. Može se reći da dob ne utječe na količinu psovanja, odnosno izražavanja određenih emocija, ali status utječe. Što govornik ima bolji status i pri tome je javna osoba (recimo političar, voditelj neke televizijske emisije, profesor ili liječnik), nastojat će manje psovati ili ne psovati uopće u javnom prostoru. To svakako ne znači da se ne psuje u komunikaciji s obitelji i prijateljima.

Ta diferencijacija različitih komunikacijskih situacija u kojima si netko može ili ne može dopustiti psovanje, još je jedan od dokaza koji idu u prilog visokoj povezanosti emocija i psovki i na razini izvedbi i aktualizacija jer su psovke vjerojatnije u bližem krugu (obiteljskom, prijateljskom, odnosno neslužbenom), dakle onom komunikacijskom okruženju u kojem je moguće intenzivnije pokazati svoje stvarne emocije ili u kojem je uopće iskazivanje emocija komunikacijski prihvatljivo.

Pitanje koje možemo postaviti je i sljedeće: znači li to što su psovke sve češće u društvu i u privatnim, pa nerijetko i u javnim (ali neslužbenim prostorima), da postajemo sve emocionalnije društvo? Ili društvo koje sve manje računa s određenim tipom komunikacijskih granica? To su pitanja na koja nije moguće posve odgovoriti u ovom radu.

Istraživanje je pokušalo odgovoriti na pitanje koje su emocije bile izražene, zapravo primljene i protumačene, u određenom trenutku iskaza psovke. Kako ovo nije psihološko israživanje, riječ i nije o tome da se posve stvarno i relativno jednoznačno otkrije koja je emocija (emocije) doista stajala iza izgovaranja svake od psovki u trenutku izgovaranja, ili kojim su emocijama te posvke bile potaknute (za što bi bilo nužno istražiti i samorefleksiju samog psovača). Riječ je o istraživanju koje pokušava odgovoriti na pitanje koju je emociju istraživačica (kao jedina ili jedna od recipijenata) dokodirala iz tog izgovaranja na temelju vlastite procjene. Naravno da je takva analiza osuđena na subjektivnost same istraživačice, ali s druge strane, sva su naša tumačenja u komunikacijskim situacijama izgovaranja psovki osuđena na subjektivnost. U tom je smislu takav pokušaj analize (zapravo prepoznavanja i atribuiranja emocija) u velikoj mjeri najbliži neistraživačkim (tzv. autentičnim) situacijama i tumačenjima.

Pritom su i same situacije zapravo bile autentične (nitko nije izgovarao i nabrajao psovke samo za potrebe istraživanja), nego su svi koji su sudjelovali u istraživačkom procesu

unaprijed upozoreni da će u određenom razdoblju, od lipnja 2023. do kraja prosinca 2023, biti zapisivane njihove psovke u nenajavljenim situacijama.

U nastavku rada, objasnit će se svaka od primarnih/osnovnih emocija koje su prepoznavane ili 'očitanje' u određenoj komunikacijskoj situaciji, a onda navesti i primjeri konkretnih komunikacijskih situacija u kojima su psovke izvedene.

4.1. Bijes

Kada je riječ o psovci, emocije koje obično vezujemo uz njih su negativno obilježene-ljutnja, strah i gađenje (Badurina, Palašić 2020: 100). Psovka se u svome prvotnome značenju vezivala, i vezuje se još uvijek, „uz agresivnost ili kakvu drugu snažnu, ali uvijek *negativnu* emociju“ (Badurina, Palašić 2020: 98 prema Gavran 1962). Glavna emocija koju psovka izražava vrši funkciju pražnjenja negativnih osjećaja i to je „najrašireniji oblik verbalne agresije, koja se, društveno ili sociološki gledano, u jednu ruku i tolerira“ (Padovan 2018: 11 prema Mikić, Mikić, Pehar 1999: 65), u današnje vrijeme sve više (bolje izreći *ružnu* riječ, nego nekoga napasti fizički). Verbalna agresija se ostvaruje na različite načine koji uglavnom služe kao zamjena za fizičku agresiju. Psovka je jedan takav oblik. To je oblik „govornog čina ekspresiva kojim se iskazuju određena govornikova stanja i stavovi te postižu određene komunikacijske namjere“ (Badurina, Pranjković 2016: 233). „Svaka riječ koja nosi emocionalni naboj (ili ga istom preuzima?) psovačima može poslužiti kao streljivo za njihove namjere“ (Badurina, Pranjković 2016 prema Montagu 1967). Daleko najveći broj prikupljenih psovki izražava upravo ovu negativnu emociju – bijes. Bijes proizlazi iz „spriječenosti (prepreke, smetnje prekidi), iznevjerenog povjerenja, odbačenosti, neželjene kritike ili manjka razumijevanja od drugih te nagomilanih neprilika“ (Reeve 2010: 315 prema Fehr i sur. 1999). To je vjerovanje da situacija u kojoj se osoba nalazi nije onakva kakva bi trebala biti, odnosno da su smetnje, prepreke ili kritike neopravdane (Reeve 2010: 315 prema de Rivera 1981). Ono što se može također zaključiti jest to da prvotna emocija koju osoba osjeti može biti tuga, frustracija, iznenađenje ili razočarenje, ali nakon nje vrlo brzo nastupi upravo bijes i verbalna agresija, odnosno psovanje. Zašto je to tako? Svakako je lakše preći u obrambeni ili napadački položaj kako se ne bi pokazala slabost i zato se verbalnom agresijom ispoljava bijes, a ostale emocije potiskuju. Netko može biti isprva tužan ili iznenađen, pa čak i razočaran jer ga je netko povrijedio na neki način ili čak opsovao, ali zatim nastupa taj obrambeni mehanizam u kojemu dolazi do protunapada verbalnom agresijom. To se često vidi u svađama u komunikaciji gdje se ponekad nižu psovke jedna za drugom (govornik upućuje sugovorniku i obrnuto). U tablici su navedene psovke u obliku u kojem su izgovorene, situacijski kontekst u kojem je psovka izgovorena, zatim emocija/e koju/e je istraživačica u komunikacijskoj situaciji prepoznala. Uz psovku se navodi datum u kojoj se situacija odvila i dob govornika/ice koje izražavaju emociju bijesa. Središnji stupac daje kontekst na temelju kojeg je istraživačica očitavala ili prepoznavala emociju koja je bila povod ili uzrok psovke.

PSOVKA	KONTEKST	EMOCIJA
1. <i>Jebo ti pas mater!</i> 11. 12. 2023. 26 godina	Govornik, koji se često zabija u namještaj u vlastitom stanu, se udario nogom u stol. U situaciji je još bila istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa zbog fizičke boli, ali i frustracije jer je to već treći predmet u koji je udario nekim dijelom tijela.
2. <i>Ajd u pičku materinu!</i> 16. 8. 2023. 25 godina	Govornica, koja inače rijetko psuje, je prolila kavu i opsovala jer su je djeca naživcirala od ranog jutra. U situaciji su još bila djeca od govornice i istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa zbog prolivene kave, ali i nakupljene frustracije zbog neposlušne djece toga dana.
3. <i>A mamu tu jebem da ti jebem!</i> 17. 11. 2023. 29 godina	Govornik psuje osobu koja ga je opetovano prevarila – riječ je o pokvarenom autu koji već četvrti put ide na popravak kod istog mehaničara i opet se pokvari. U situaciji je još bila govornikova partnerica i istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa i razočarenja zbog davanja nove prilike, te tuga zbog davanja povjerenja osobi koja vara.
4. <i>A jebo te Bog više!</i> 25. 10. 2023. 28 godina	Govornik to izgovara osobi koja ne može slijediti uputekako složiti igračku koje se daju već treći put. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa zbog opetovanog davanja uputa i zbog nemogućnosti sugovornika da ih prati.
5. <i>Jebo ti Isus mater!</i> 28. 12. 2023. 28 godina	Govornik se porezao dok je kuhao ručak, a inače ne kuha ručak i k tome je u žurbi da ga skuha. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa zbog fizičke boli i frustracije.
6. <i>Marš u pičku materinu!</i> 25. 11. 2023. 26 godina	Sugovornik laže govornika da će mu vratiti novce i govornik to shvaća. Sugovornik je inače, prema mišljenju drugih koji sudjuluju u toj	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa, možda i emocija gađenja prema sugovorniku zbog silnih laži.

	situaciji, sklon laganju, ali je govornik mislio da barem njega neće lagati jer su dobri prijatelji i da će mu reći kako uistinu stoje stvari jer govornik zna da je sugovornik pokušao posuditi novac od nekoliko ljudi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i više drugih govornikovih i sugovornikovih radnih kolega.	
7. <i>Goni se u tri pičke materine!</i> 28. 12. 2023. 28 godina	Govorniku je izgorio ručak koji se potrudio napraviti, a inače ne kuha i nakon izgovorene psovke se zaklinje da nikad više neće kuhati. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije pa i razočarenja.
8. <i>Jebo ti Bog mater!</i> 17. 11. 2023. 29 godina	Sugovornik, automehaničar, nije učinio posao kako treba i auto je i dalje pokvaren. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije pa i razočarenja.
9. <i>Sunce ti jebem krvavo!</i> 19. 7. 2023. 27 godina	Govorniku je u noći pukla guma na autu na putu kući s mora i opekao se na vruću felgu dok je mijenjao gumu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog fizičke boli.
10. <i>Jebo ti Bog mrtvu mater!</i> 8. 10. 2023. 50 godina	Govornik izgovara u svađi zbog povrijeđenosti i nemogućnosti pronalaska protuargumenta. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i sugovornik kojemu	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije pa i tuge i iznenađenja.

	je psovka upućena.	
<i>11. Jebo te Isus razapet na križu!</i> 8. 10. 2023. 50 godina	Govornik izgovara u svađi, govornik je u nevjerici i šoku jer ne može pojmiti za što ga sve sugovornica, a ujedno i bračna partnerica optužuje (optužbe su lažne). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Bijes, šok, iznenađenje i gađenje zbog nistinitih optužbi.
<i>12. Puši kurac!</i> 5. 6. 2023. 21 godina	Govornik izgovara sugovorniku jer želi da ga ostavi na miru, sugovornik se šali na njegov račun a govornika je to naživciralo. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i par radnih kolega koji su se također smijali govorniku.	Započelo je kao šala pa je i sreća i pitanju, odnosno neki oblik zadovoljstva, ali kuliminiralo bijesom.
<i>13. Ideš mi na kurac više!</i> 5. 6. 2023. 22 godine	Govornika je naživcirao sugovornik temom o kojoj govori (govori o njegovoj bivšoj partnerici). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.
<i>14. Jebo ti Bog Isus mater u pičku krvavu!</i> 10. 8. 2023. 51 godina	Govornik izgovara u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i sugovornik.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.
<i>15. Krvavo te sunce jebalo!</i> 15. 10. 2023. 49 godina	Govornik izgovara na mjestu lakše prometne nesreće (žao mu je njegovog auta, a ne vozača koji je stradao). U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko ljudi koji su	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog neočekivane prometne nesreće.

	stali pomoći u nesreći.	
16. <i>Koji ti je kurac?</i> 10. 9. 2023. 27 godina	Govornik izgovara partnerici jer ne razumije zašto se najednom naljutila. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog zbunjenosti.
17. <i>A još i kurci palci, kako ne!</i> 6. 9. 2023. 29 godina	Govornik izgovara partnerici koja kupuje još nepotrebnih proizvoda i troši novce dok on pokušava uštedjeti. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i njezin partner.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije i iznenađenja.
18. <i>A pička te jebala da te jebala!</i> 14. 8. 2023. 30 godina	Govornik izgovara u svađi jer ne može vjerovati što je njegov sugovornik ujedno i prijatelj učinio (prevario je partnericu). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa zbog neugodnog iznenađenja.
19. <i>Jebem ti kriv da ti jebem!</i> 14. 7. 2023. 65 godina	Govornik izgovara sugovorniku nakon upućene prijetnje da će mu se osvetiti. U situaciji je još sudjelovala istraživačica, govornikova partnerica i sugovornik kojemu je psovka upućena ta dvojica njegovih prijatelja.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
20. <i>Daj odjebi!</i> 15. 9. 2023. 22 godine	Govornik želi da ga se ostavi na miru. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
21. <i>A Isusa ti jebem</i>	Govornica izgovara u svađi jer	Istraživačici se čini da je riječ

<i>u pičku!</i> 26. 8. 2023. 25 godina	nikako ne može uvjeriti sugovornicu da je ono što govori istina, što god govornica kaže, sugovornica joj ne vjeruje (daje joj dokaze da je partner vara). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.
22. <i>Jebo te krdo divljih Isusa!</i> 25. 9. 2023. 24 godine	Govornik izgovara jer peti put nije položio ispit. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko polaznika ispita.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog razočarenja.
23. <i>Jebo te patak!</i> 26. 7. 2023. 56 godina	Inače je riječ o poštapalici kod govornika, ali je izgovorena u svađi pa se sugovornik čak i nasmijao jer zna da je to govornikova poštapalica. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Bijes koji se tom psovkom zapravo raspline zbog smijeha sugovornika.
24. <i>Jeben ti Iruda!</i> 23. 8. 2023. 24 godine	Govornik izgovara psovku jer je zakasnio na tramvaj koji mu je prošao ispred nosa. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko ljudi koji su također čekali tramvaj.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog razočarenja.
25. <i>Jeben ti sinjsku Gospu od Pomišljaja!</i> 11. 7. 2023 23 godine	Govornica izgovara psovku jer nije položila ispit na što su se svi oko nje nasmijali jer im je psovka bila neobična i smiješna kao i govornica koju prvi put čuju da psuje. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko kolega studenata.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije i razočarenja.

26. <i>Jebat ću ti sve po spisku!</i> 12. 6. 2023. 50-ak godina	Govornik prijeti sugovorniku u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
27. <i>Jebo te jarac!</i> 1. 6. 2023. 47 godina	Inače je riječ o poštapalici kod govornika, ali izgovorena u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prisutnih prijatelja.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
28. <i>Jebem ti mladu nedilju!</i> 10. 6. 2023. 52 godine	Govornik izgovara psovku jer mu sugovornik više ne želi donijeti pivo. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja, odvijalo se na roštilju.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
29. <i>Nabijem te na kurac!</i> 12. 6. 2023. 40-ak godina	Sugovornik je govorniku priredio što sve još treba napraviti, a govornik ne želi obaviti svoj dio posla. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa kod govornika.
30. <i>Jebem ti prvi red na sahrani!</i> 14. 8. 2023. 50-ak godina	Govornik izgovara u svađi na što se sugovornik užasno uvrijedi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Bijes kod govornika, razočarenje, šok, tuga pa čak i gađenje kod sugovornika.
31. <i>Jebem ti mliko Isusovo!</i> 16. 9. 2023. između 50 i 60 godina	Govornik izgovara sugovornici (zaposlenica u pošti) koja ga uvjerava da kod njih nema nikakvog paketa za njega. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i ljudi koji su čekali red u pošti. Neki od njih su bili frustrirani pa su komentirali da je	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.

	govornik živčan i da ode kući jer njegovog paketa očito nema.	
32. <i>Jebem ti vagon žita i na svakom zrnu tri pičke materine!</i> 22. 12. 2023. 40-ak godina	Govorniku je pukla vrećica s namirnicama i sve je ispalo po podu (pretpostavljam da je imao naporan i frustrirajuć dan pa je zato tako reagirao). U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko kupaca.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.
33. <i>Jebo ti Bog mater Isus Krist majku u pičku šugavu više da ti jebem!!</i> 21. 7. 2023. 49 godina	Govornik izgovara u svađi, nastavak psovke glasi: <i>Hoćeš li začepit više svoju gubicu??</i> Govornik je vidno frustriran jer se sugovornica ne želi prestati svađati i vikati. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije i nevjerice.
34. <i>Jebo ti pas mater da ti jebo pas mater mrtvu u pičku!!</i> 21. 7. 2023. 49 godina	Govornik izgovara u svađi, nastavak na 33. psovku, govornik to izgovara izlazeći iz prostorije, dakle nastoji se udaljiti od sugovornice kako bi svađa prestala dok sugovornica i dalje nabraja iako govornik nije u prostoriji. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije i nevjerice.
35. <i>Ajd u pičku mile matere!</i> 25. 10. 2023. 50-ak godina	Govornik izgovara nakon dugog čekanja u redu kada zaposlenica na šalteru odlazi na pauzu upravo kada je on došao na red. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko ljudi koji su čekali red. Neki su odobravali	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.

	psovku, a neki su se zgražali.	
36. <i>Jebem ti sunce Isusovo!</i> 12. 7. 2023. 54 godine	Govornik izgovara u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
37. <i>Jebem ti sunce!</i> 16. 12. 2023. 25 godina	Govorniku se auto ne može upaliti, rukama udara po volanu kako bi iskalio bijes. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.
38. <i>Jebo ti konj majku!</i> 18. 12. 2023. 27 godina	Govorniku se pokvario laptop i počeo je malo lupati po njemu u nađi da će se pokrenuti. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastala zbog frustracije.
39. <i>Jebo ti bik mater tvoju!</i> 19. 10. 2023. 51 godina	Govornik izgovara u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
40. <i>Jebem ti majku isusovu!</i> 19. 10. 2023. 51 godina	Govornik izgovara u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
41. <i>A pička te jebala da te jebala!</i> 14. 9. 2023. 30-ak godina	Govornik izgovara sugovorniku koji već pola sata pokušava spojiti dvije žice i nikako ne uspijeva, čak mu ih agresivno oduzima iz ruke i spaja ih sam. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
42. <i>Koja ti je pička materina?!</i> 1. 8. 2023.	Govornica izgovara sugovorniku jer se izrazito neobično ponaša. U situaciji je još sudjelovala	Frustracija, bijes, čuđenje, iznenađenje.

27 godina	istraživačica.	
43. <i>Marš u tri pičke mile materine od mene!</i> 22. 9. 2023. 50-ak godina	Govornik izgovara u žustroj svađi želeći da se sugovornik od njega odmakne i ode. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa.
44. <i>Mamicu ti poljubim u pičku!</i> 18. 8. 2023. 20-ak godina	Prijetnja sugovorniku koja prethodi fizičkom napadu, govornik se kreće prema sugovorniku i čupa ga rukama za majicu te odguruje (obojica su bila u alkoholiziranom stanju, sugovornik mu je prethodno rekao da mu je jebao mamu jučer, sve se dogodilo u klubu). U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja te ljudi koji su stajali u blizini.	Nekontrolirani bijes koji rezultira fizičkim nasrtanjem na sugovornika.
45. <i>Nemojte me prcat!</i> 13. 9. 2023. 20-ak godina	Govornik ne želi da se zbijaju šale na njegov račun dok on nešto radi, a ostali ga zezaju. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko radnih kolega.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa i frustraciji.
46. <i>Pizda ti materina nezahvalna i bezobrazna!</i> 27. 12. 2023. 27 godina	Govornica izgovara psovku u razgovoru sa mnom i ona se odnosi na njezinog partnera koji ne cijeni stvari koje ona čini za njega, prepričava mi što je njemu izjavila. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa koja je nastupila zbog frustracije i razočarenja.
47. <i>Počeši pičku malo, nisi dugo!</i> 14. 12. 2023.	Govornica je izgovorila lijenoj sugovornici koja stalno ide na <i>puš pauze</i> tokom posla.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa i frustraciji.

30-ak godina	U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	
48. <i>Krf kurvino!</i> 26. 11. 2023. 24 godine	Govornica je prolila vruću kavu po sebi i važnim papirima. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji bijesa i frustraciji.

Jedno od naučenih emotivnih stanja koje najčešće dovodi do nastanka bijesa je i frustracija. Akumuliranjem negativnih emocija u svrhu izbjegavanja konflikta dolazi do pojavljivanja frustracije koja se vremenom pojačava, ali zatim eskalira i rezultira psovanjem, najčešće hiperboliziranim i gradacijskim primjerima: *jebo ti Bog mater Isus Krist majku u pičku šugavu više da ti jebem!! Jebo ti pas mater da ti jebo pas mater mrtvu u pičku!!* Upravo je to hiperboliziranje i gradiranje iskaz jake emocije. Dolazi do pojačavanja intenziteta i tonaliteta te izražajnije neverbalne komunikacije (facijalne ekspresije) i geste (mahanje rukama) što ostavlja i puno jači dojam na adresata.

4.2. Gađenje

Emocija je gađenja definirana kao jedna od primarnih emocija koja je povezana s osjetom okusa, dok se u nekim studijama gađenje određuje kao specifična reakcija na otpadne ljudske i životinjske izlučevine (Badurina, Palašić 2020: 100). „Gađenje uključuje uklanjanje ili udaljavanje od kontaminiranog (zaraženog, onečišćenog, gadljivog)“ (Reeve 2010: 316). Gađenje je jedna od osnovnih, odnosno primarnih emocija, a „primarne su emocije inkorporirane u moralne kodove, pa ne začuđuje što upravo izlučevine (mokraća, fekalije, seksualne izlučine, znoj, krv i sl.) u kulturama predstavljaju plodno tlo za kreiranje tabua“ (Badurina, Palašić 2020: 100). Gađenje može proizlaziti iz susretanja s objektom kojeg smatramo kontaminiranim na neki način. Kontaminacija može biti „tjelesna (loša higijena, krv, smrt), međuljudska (fizički kontakt s neželjenim ljudima) i moralna (zlostavljanje djeteta, incest, nevjera)“ (Reeve 2010: 316). Gađenje se može izražavati prema abnormalnim seksualnim činovima (Giner-Sorolla 2017: 1 prema Giner-Sorolla i drugi 2012) kao u primjeru *Jebem ti mater bolesnu i poremećenu!* gdje se govornik referira na incestuozan odnos između majke i sina, prema nepravednim ishodima (Giner-Sorolla 2017: 1 prema Cannon, Schnall i White 2012), prema neinfektivnim fizičkim stanjima poput pretilosti (Giner-Sorolla 2017: 1 prema Lieberman, Tybur i Latner 2012) kao u primjeru *Jebem ti mater debelu*, prema tjelesnim funkcijama, koje su zdrave, ali nas podsjećaju na našu životinjsku narav (Giner-Sorolla 2017: 1 prema Miller 1997; Goldenberg i drugi 2001) i prema štetnim djelovanjima koja pokazuju loš karakter. Snažno obilježje gađenja jest potreba da osoba ne dolazi u dodir s onime što joj se gadi. Funkcija gađenja je odbijanje, odnosno pojedinac na taj način aktivno uklanja i odbija neke psihološke ili fizičke aspekte okoline (Giner-Sorolla 2017: 1 prema Giner-Sorolla i Chapman 2016). Zbog toga je samorazumljivo snažno ekspresivno značenje psovki u kojima osoba govori da konzumiramo ono što nam izaziva gađenje ili za što se pretpostavlja da bi nam trebalo izazivati gađenje npr. *Jedi govna!*, *Puši kurac!* (Badurina, Palašić 2020: 100). Uzmimo za primjer psovku *Jebo ti pas mrtvu mater u pičku*. Adresant je izrekao psovku u kojoj je temelj emocija bijesa, ali ona emocija koju je nastojao izazvati jest gađenje. Doslovno shvaćajući riječi izrečene u psovci, značenje je sljedeće: nasilan spolni odnos životinje nad majkom i to mrtvom. To su pojave nekrofilije i zoofilije koje u društvu vrlo neprihvaćene i zakonom kažnjive te sama pomisao na takve zločine izaziva gađenje. Većina govornika koji psuju nisu svjesni ovakvih činjenica što su zapravo izrekli psovkom, niti su to možda uopće htjeli izreći, već su htjeli iskazati emociju bijesa ne razmišljajući o tome što su zapravo izrekli. Takvim psovkama se u društvu zapravo

afirmira i podržava takva devijantna ponašanja samo kako bi verbalno povrijedili nekoga tko nam je učinio nešto loše (u većini slučajeva je riječ o nekim društveno prihvatljivim prijestupima ili slučajnim ozljeđivanjem u namještaj). To gađenje osjeća adresat u primjerima: *pička ti materina smrdljiva, goni se u kurac odvratni, jebi se stoko posrana, koji si ti šupak, jedi kurac, poserem ti se u usta, nemoj kenjat, usro se dabogda*. Važno je napomenuti da je u navedenim primjerima gađenje nekad uzrok, a nekad posljedica izgovorene psovke. Mnogi primjeri takvih psovki koji izazivaju gađenje, ujedno su i dio intimnog, odnosno seksualnog odnosa u kojima takvi postupci ne izazivaju gađenje, već zadovoljstvo i uzbuđenje što rezultira emocijom sreće. Ono što je drugačije je – pristanak i želja, odnosno izbor osobe s kojom netko želi dijeliti intimu. Tako psovke poput: *siši kitu, dudlaj karu, napuši se kurca, liži pičku, naliži se pičke, pocuclaj mi ga, popušit ćeš ti meni kurac, nabijem te na kurac i vrtim* izazivaju u različitim kontekstima različite, pa gotovo i suprotne emocije. Neke od navedenih psovki u tablici, onda kad su izgovorene, ne uzrokuju emociju gađenja kod sugovornika ili govornika, već svojim izrazom konotiraju emociju gađenja, a nekad je sam govornik izgovorio psovku jer u sebi osjeća emociju gađenja.

PSOVKA	KONTEKST	EMOCIJA
1. <i>Jedi govna!</i> 14. 10. 2023. 27 godina	Govornica izgovara sugovorniku koji tvrdi da će joj platiti ako onda odradi njegov posao jer je iz nekog razloga spriječen, ali ona je čvrsto uvjerena da on to neće napraviti jer mu nije prvi put. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja je kodirana više izrazno u samoj riječi govno kod govornice.
2. <i>Puši kurac!</i> 13. 9. 2023. 26 godina	Govornik izgovara u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koju osjeća sugovornik zato što mu odgovara: <i>Kako mi možeš reći nešto tako odvratno?</i>
3. <i>Jebo ti pas mrtvu</i>	Govornik izgovara iz frustracije	Istraživačici se čini da je

<i>mater u pičku!</i> 16. 6. 2023. 28 godina	zato što mu se mobitel neće upaliti. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prisutnih prijatelja.	riječ o emociji gađenja koju u ovom slučaju osjećaju ostali prisutni što se da primijetiti iz njihovih komentara i izraza lica: <i>Bože, kakav je to rječnik? Fuj! Nemoj tako govoriti, to je ružno! Pa to je samo mobitel, kupit ćeš novi, čemu takva psovka?</i>
4. <i>Pička ti materina smrdljiva!</i> 7. 8. 2023. 32 godine	Govornik izgovara psovku osobi koja mu je radila nešto iza leđa uz pljuvanje u pod. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koju osjeća govornik zbog izdaje osobe od povjerenja, a i emocija je na neki način kodirana u sintagmu <i>smrdljiva materina pička</i>.
5. <i>Goni se u kurac odvratni!</i> 2. 8. 2023. 27 godina	Govornica izgovara nepoznatom muškarcu koji joj se agresivno nabacuje u prolazu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prolaznika.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koju osjeća govornica jer je za nju taj nepoznati muškarac: „<i>stara pedofilčina</i>“. Smatra ga iznimno neprivlačnim, k tome i neprimjerenim jer je on starije dobi, a ona je u 20-im.
6. <i>Jebi se stoko posrana!</i> 17. 9. 2023. 26 godina	Govornik izgovara sugovornicima nakon suočavanja s njegovim lošim ponašanjem. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koja se kodira izrazno u sintagmi <i>stoko posrana</i>, a sam govornik, čini se, iz situacije, ili barem se recepcijski tako čini, više

		osjeća izdaju i razočarenje, pomalo i ljutnju nego gađenje.
7. <i>Koji si ti šupak!</i> 27. 6. 2023. 22 godine	Govornik to izgovara sugovorniku koja je postupila sebično, kupio je samo sebi sok. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koja se kodira izrazno u riječi <i>šupak</i> .
8. <i>Jedi kurac!</i> 24. 7. 2023. 21 godina	Govornik izgovara sugovorniku u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koja se kodira izrazno u samoj psovci i emociju gađenja, a dodatno se želi proizvesti u sugovorniku i time što ga sam govornik smatra pomalo i homofobom.
9. <i>Poserem ti se u usta!</i> 6. 7. 2023. 27 godina	Govornica izgovara sugovorniku koji daje izlike. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koja je kodirano u samom činu <i>posrati se nekome u usta</i> , ali gađenje, ljutnju i izdaju čini se osjeća i sama govornica, barem kako to vidi i tumači istraživačica u situaciji.
10. <i>Nemoj kenjat!</i> 17. 12. 2023. 23 godine	Govornik ne vjeruje da sugovornik govori istinu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koja je kodirana u glagolu <i>kenjati</i> što je zapravo preneseno značenje za glagol <i>lagati</i> .
11. <i>Usro se dabogda!</i> 25. 10. 2023. 20 godina	Govornica izgovara bratu koji je ne želi poslušati i maknuti se s računala. U situaciji je još sudjelovala	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koja je kodirana izrazno u glagolu <i>usrati se</i> .

	istraživačica i njihova majka.	
<i>12. Siši kitu!</i> 9. 9. 2023. 27 godina	Govornik izgovara sugovornici koja ga je prevarila s drugim muškarcem (imala je s njim seksualni odnos). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koju osjeća govornik, ali bijes.
<i>13. Naliži se stare pičketine više!</i> 10. 12. 2023. 50 godina	Govornik je frustriran jer je u više navrata rekao sugovorniku da ga pusti na miru, međutim ovaj ga nije prestajao stalno nešto zapitkivati i govornik ga je opsovao. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini po facijalnoj ekspresiji da u ovoj komunikacijskoj situaciji emociju gađenja osjeća sugovornik, a pomalo je osjeća i istraživačica jer smatra da nije bilo potrebe za uporabom takve psovke u tom trenutku.
<i>14. Pocuclaj mi ga!</i> 25. 6. 2023. 20-ak godina	Nepoznati govornik izgovara ženi u prolazu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prolaznika te govornikove radne kolege.	Istraživačici se čini da u ovoj komunikacijskoj situaciji gađenje osjeća sugovornica jer komentira: „<i>Fuj! Odvratno!</i>“
<i>15. Popušit ćeš ti meni kurac!</i> 6. 9. 2023. 48 godina	Govornik odgovara sugovorniku na prijetnju. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačica zaključuje da u ovoj komunikacijskoj situaciji gađenje osjeća sugovornik zbog komentara: <i>A jesi odvratan!</i>“
<i>16. Nabijem te na kurac i vrtim!</i> 27. 7. 2023. 50-ak godina	Alkoholizirani govornik izgovara ženskoj osobi u kafiću smiješeći se. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i ljudi u kafiću.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koju osjeća sugovornica, osjećala ga je i istraživačica koja je hodala uz sugovornicu jer je bilo vrlo neprimjereno i neizazvano izgovoriti to

		nekome u prolazu koga uopće ne poznaje.
<i>17. Govno mrtvo!</i> 16. 8. 2023. 27 godina	Govornik izgovara sugovorniku u tramvaju jer mu je sjeo na mjesto. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i ljudi u tramvaju.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koju osjeća sugovornik jer je istraživačici rekao da smatra da je to preteška uvreda zato što ti je netko slučajno zauzeo mjesto u tramvaju.
<i>18. Aj ne seri!</i> 3. 6. 2023. 26 godina	Govornik ne vjeruje da sugovornik govori istinu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je u ovoj komunikacijskoj situaciji gađenje kodirano u glagolu <i>sрати</i> jer se taj glagol inače koristi u smislu obavljanja nužde, a ovdje je riječ o prenesenom značenju (<i>sрати</i> znači <i>lagati</i>).
<i>19. Nemoj sрати!</i> 3. 6. 2023. 26 godina	Govornik ne vjeruje da sugovornik govori istinu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je u ovoj komunikacijskoj situaciji gađenje kodirano u glagolu <i>sрати</i> jer se taj glagol inače koristi u smislu obavljanja nužde, a ovdje je riječ o prenesenom značenju (<i>sрати</i> znači <i>lagati</i>).
<i>20. Koja prepička!</i> 5.6.2023. 27 godina	Govornica izgovara psovku referirajući se na djevojku u prolazu koja je po trenutnim društvenim standardnima lijepa, ali njoj zapravo nije. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i par prijateljica.	Istraživačici se čini da u ovoj komunikacijskoj situaciji govornica osjeća gađenje, zavist i ljutnju jer je sama objasnila naknadno što misli o djevojci kojoj je psovka upućena.
<i>21. Mamu ti poljubim</i>	Govornik izgovara sugovorniku	Istraživačici se čini da je

<i>u pičku šugavu!!</i> 2. 7. 2023. 47 godina	kao prijetnju u svađi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	riječ o emociji gađenja koje je kodirano pridjevom <i>šugava</i>, iako je zapravo riječ o prenesenom značenju – govornik psuje majku i njenu <i>šugavu pičku</i> (iz koje se sugovornik rodio pa je i on sam <i>šugav</i>, odnosno lažljiv i prevrtljiv).
<i>22. Koji si ti dupeglavac!</i> 13. 11. 2023. 31 godina	Govornik izgovara sugovorniku jer nije baš inteligentan. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja koje je kodirano u izrazu <i>dupeglavac</i>, ali govornik vjerojatno prije osjeća frustriranost.
<i>23. Govnaru jedan!</i> 14. 11. 2023. 26 godina	Govornik izgovara psovku sugovorniku za čiju priču zna da nije istinita. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je u ovoj komunikacijskoj situaciji emocija gađenja kodirano u nazivu <i>govnar</i> (jer se povezuje s obavljanjem nužde) i da tu emociju osjeća govornik
<i>24. A jesi guzičar!</i> 3. 6. 2023. 74 godine	Govornik izgovara sugovorniku referirajući se na njegovu škrtost. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da se gađenje kodira u imenici <i>guzičar</i>.
<i>25. Jebena smrdljiva pičketina!</i> 22. 11. 2023. 26 godina	Govornik izgovara sugovorniku koji je svima rekao njegovu tajnu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da gađenje osjeća govornik, ali je kodirano i u samoj sintagmi atributom <i>smrdljiva</i>.
<i>26. Pička ti se ogadila dabogda!</i>	Nakon što sugovornik pripovijeda kako je sinoć bio intiman s nekom	Istraživačici se čini u ovoj komunikacijskoj situaciji da

23. 11. 2023. 26 godina	djevojkom koju je tu noć prvi put upoznao i to je već tko zna koji put napravio, a govornik smatra da takvo ponašanje nije primjereno, govornik govori sugovorniku kletvu u kojoj želi da mu se ogadi spolni čin, odnosno ženska osoba i njezin spolni organ. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	govornik osjeća emociju gađenja i da želi izazvati emociju gađenja kako bi dokazao sugovorniku da je njegovo ponašanje neprimjereno.
27. <i>Marš u pičku materinu! Fuj!</i> 15. 11. 2023. 49 godina	Govornik nastoji otjerati sugovornika psovkom (sugovornik jer romskog podrijetla i ima neugodan miris, prišao je govorniku i tražio ga novac). U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prolaznika.	Istraživačici se čini da u ovoj komunikacijskoj situaciji gađenje osjeća govornik zbog sugovornikovog neugodnog mirisa, a možda i zbog njegovog podrijetla (da se zaključiti iz govornikovog komentara: „<i>smrdljivi cigani</i>“.
28. <i>Jebem ti mater debelu!</i> 22.10.2023. 26 godina	Govornik to izgovara pretiloj osobi u tramvaju koji je prepun ljudi, a ta osoba pokušava proći kroz tramvaj nenamjerno gurajući ljude dok prolazi pa usput zapne i za govornika.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja kod govornika.
29. <i>Jebem ti Isusa bolesnog i poremećenog!</i> 14.8.2023. 27 godina	Govornik to izgovara nakon što je na televiziji na vijestima čuo o majci i sinu koji su se vjenčali i žive u incestu.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji gađenja jer je riječ o incestu.

4.3. Tuga

Mnogi bi rekli da je bijes najnegativnija emocija, ali Reeve (2010: 316) tvrdi da je to zapravo tuga. Tomkins pak tvrdi da je bijes intenzivniji oblik tuge (Baar-Zisowitz 2004: 607 prema Tomkins 1984). Tuga proizlazi iz doživljavanja odvajanja, gubitka ili neuspjeha. To je emocija koja se pojavljuje na nepoželjan i neugodan događaj (Baar-Zisowitz 2004: 608). Razlikuje se od straha po tome što je to reakcija na događaj koji se već dogodio, dok je strah reakcija na događaj koji će se dogoditi. Od krivnje se razlikuje po tome nema krivca za određeni događaj (Baar-Zisowitz 2004: 608). Tuga je primjer emocije koju je teško brzo zaustaviti (Izard 1991: 182). Zato što je to averzivan osjećaj, tuga motivira pojedinca na bilo koje ponašanje potrebno kako bi se ublažile okolnosti koje ju izazivaju. Jedno takvo ponašanje upravo može biti psovanje. Uporaba psovke *Kurac će doći!* u značenju ‘neće doći’ (Badurina, Palašić 2020: 100) otkriva emociju tuge ili razočarenja. Ako je tuga uzrok nekoj psovci, često je namjesto tuge nastupila emocija bijesa koja se onda verbalno realizirala. Samo se pomno proučavajući kontekst izrečene psovke može doći do zaključka da je zapravo riječ o tuzi, a ne bijesu. U slučajevima smrti ili neke nesreće gdje je čovjek u emocionalnom stanju kojim prevladava tuga, kako bi se nosio sa situacijom, stvara iz tuge bijes zbog nemogućnosti djelovanja, odnosno mijenjanja ishoda situacije i taj bijes usmjerava prema drugim osobama oko sebe: *A u pičku materinu kako se ovo dogodilo? Šta ste to napravili jebem vam majku? Kurac ste mu pomogli! Nitko nije kurcem mrdnuo!*

PSOVKA	KONTEKST	EMOCIJA
1. <i>Jebo ti konj majku!</i> 13. 11. 2023. 28 godina	Govornik je izgubio na kladionici i žali za izgubljenom svotom novca. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i govornikova partnerica.	Istraživačici se čini da je riječ o emocijama tuge i bijesa.
2. <i>Kurac će doći!</i> 16. 12. 2023. 24 godine	Govornik vjeruje da osoba neće doći jer već puno kasni. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emocijama tuge i razočarenja.
3. <i>A ići ćemo u pičku</i>	Sugovornik nudi alternativu za	Istraživačici se čini da je

<i>materinu!</i> 14. 8. 2023. 26 godina	prvotno putovanje koje je odgođeno zbog nevremena, ali govornik ne želi ići nigdje drugdje. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	riječ o emocijama tuge i razočarenja.
4. <i>A u pičku materinu kako se ovo dogodilo? Šta ste to napravili jebem vam majku? Kurac ste mu pomogli! Nitko nije kurcem mrdnuo!</i> 19. 6. 2023. 49 godina	Govornik izgovara psovke zbog gubitka voljene osobe svima oko sebe.	Istraživačici se čini da je riječ o emocijama tuge i bijesa te nastupa stanje šoka.
5. <i>Koja si ti pizda!</i> 23. 11. 2023. 24 godine	Govornik poziva sugovornika na karting, ali on se boji takve vožnje i ne želi ići. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emocijama tuge i razočarenja te bijesa.
6. <i>A jesi za kurac!</i> 19. 8. 2023. 27 godina	Sugovorniku se nije sviđala govornikova ideja o putovanju, pa mu je govornik izrekao psovku misleći pri tome da on ionako ne želi nikud ići i nešto raditi. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emocijama tuge i razočarenja te frustracije.
7. <i>U kurcu sam!</i> 12. 6. 2023. 26 godina	Govornik izgovara jer je tužan i lošeg raspoloženja. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji tuge.

4.4. Iznenadenje i strah

Iznenadenje je emocija koja se pojavljuje kada se dogodi neki neočekivani podražaj koji može biti negativan ili pozitivan. Iznenadenje je emocija koja se brzo pojavi, ali i brzo nestane i ne motivira ponašanje na duži vremenski period. Primarna joj je funkcija pripremiti individuu na efektivno suočavanje sa novim ili iznenadnim događajem i s posljedicama koje taj događaj nosi (Izard 1991: 180). Može rezultirati srećom, ali i strahom ili bijesom. Primjeri „uporabe psovke kao iskaza ugodna iznenadenja *Di si ti, pizda ti materina?*“ (Badurina, Palašić 2020: 100 prema Lučić 2014: 5), *Majku ti jebem, pa nisam te vidio sto godina!*, *A jebo te pas, šta si mi to dala?* (kontekst: oduševljenje na poklon) najčešće rezultiraju nastankom emocije sreće. Strah je urođena emocija koja se pojavljuje kada se pojedinac suoči sa situacijom koja je opasna i prijeteća za njegovu dobrobit, odnosno kad dolazi do suočavanja s prijetnjom (Reeve 2010: 301). Najčešće situacije u kojima se pojavljuje strah su temeljene na predviđanju psihološke ili fizičke štete, odnosno izloženosti nekoj vrsti opasnosti ili „očekivanju osobe da će njene vještine suočavanja biti nedostadne za dolazeće okolnosti“ (Reeve 2010: 314). Strah „upozorava na vlastitu ranjivost te ujedno i olakšava učenje te aktivira suočavanje“ (Reeve 2010: 315). Strah najčešće motivira na obranu, a ta obrana upravo može biti pribjegavanje verbalnoj agresiji, odnosno psovanju. Prikupljeni primjeri psovki uzrokovanih strahom ovise o kontekstu. Tako u primjeru *Jebem ti majku isusovu* govornika je prestrašio sugovornik kojemu je upućena psovka. U primjeru gdje su psovke nizane jedna za drugom (*A u pičku materinu, jebemu majku da mu jebem, šta si to napravila? Koja pička materina??!*) riječ je o strahu govornice, odnosno majke, nakon što je dijete uguralo biser u nosnicu. Tako je u primjeru *Di ti bila majku ti jebem, umro sam od straha?* psovka u službi emocije straha, ali i olakšanja jer se osoba napokon pojavila, a govornik nije znao gdje je.

PSOVKA	KONTEKST	EMOCIJA
1. <i>Koja ti je pička materina?!</i> 17. 7. 2023. 28 godina	Govornik je rekao sugovorniku jer mu nije bilo jasno zašto se tako neobično najednom ponaša. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenadenja i to negativnog, odnosno frustracije.
2. <i>Majku ti jebem, pa nisam te vidio sto</i>	Govornik izgovara sugovorniku koji mu je ujedno i prijatelj jer	Istraživačici se čini da je riječ o emociji

<i>godina!</i> 16. 7. 2023. 26 godina	ga je sreo nakon dugo vremena. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	iznenađenja, a u pozadini je sreća.
3. <i>A jebote pas, šta si mi to dala?</i> 1. 12. 2023. 27 godina	Govornik izgovara iznenađen poklonom, nastavak razgovora: „nisi trebala trošiti novce na mene! Ali hvala ti što si se sjetila!“ U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenađenja, a u pozadini je sreća i raznježenost.
4. <i>A u pičku materinu, jebemu majku da mu jebem, šta si to napravila? Koja pička materina?!</i> 13. 12. 2023. 26 godina	Govornica izgovara psovku nakon što je dijete uguralo biser u nosnicu dok je gledalo crtani film. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji straha, iznenađenja i šoka.
5. <i>Nemoj srat?!</i> 26. 9. 2023. 29 godina	Govornik nije siguran u istinitost sugovornikove priče niti može vjerovati da se to dogodilo, ali je svjestan da je jer sugovornik inače ne laže. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenađenja te nevjerica.
6. <i>Mamicu ti poljubim!</i> 5. 7. 2023. 28 godina	Govornik izgovara sugovorniku nakon što se ipak pojavio na njegovoj proslavi, a rekao je da ne može doći. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i prijatelji koji su bili u blizini.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenađenja, a u pozadini je sreća.
7. <i>Majčicu ti jebem</i>	Govornik izgovara sugovorniku	Istraživačici se čini da je

<i>ludu!</i> 9. 10. 2023. 26 godina	koji jako brzo vozi auto, a govorniku se to sviđa, ali nije očekivao da će najednom tako početi voziti. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	riječ o emociji iznenađenja, a u pozadini je strah, ali i zadovoljstvo situacijom.
8. <i>A ne jebi?!</i> 25. 11. 2023. 25 godina	Govornik izgovara sugovorniku koji ga vodi na koncert (pojavo se s kartama za koncert koji se održava tu večer). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenađenja i sreće.
9. <i>Nemoj me jebavat?!</i> 29. 6. 2023. 20 godina	Sugovornica je govornici rekla da je trudna. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenađenja i sreće.
10. <i>Majku ti jebem u pičku!</i> 21. 11. 2023. 27 godina	Govornica je mislila da je vidjela nešto u mraku. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji straha, iznenađenja i šoka.
11. <i>Ajde u kurac!</i> 29. 12. 2023. 26 godina	Govornicu je sugovornik namjerno prestrašio (sakrio se iza zida i iskočio). U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji straha, iznenađenja i šoka.
12. <i>Ajde u pičku materinu hahaah!</i> 23. 8. 2023. 28 godina	Govornik je uspio popraviti stari auto koji godinama nije radio. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o emociji iznenađenja i sreće.

4.5. Sreća

Sreća je emocija povezana s uspjehom i međuljudskom povezanošću, odnosno ostvarivanjem poželjnih ishoda ili napredovanjem prema cilju (Reeve 2010: 301). Sreća je jedna od temeljnih emocija, ona je pozitivna, poželjna, nagrađujuća i ugodna emocija (Izard 1991: 133). Važno je razlikovati sreću od osjetilnog zadovoljstva okusa ili dodira zato što možemo imati seksualni odnos i na taj način ostvariti zadovoljstvo, ali pritom možemo biti tužni ili ljuti (Izard 1991: 131). Savladavanje prepreka je također izvor nastanka emocije sreće što povećava pozitivne emocije i jača samopouzdanje (Izard 1991: 133). Um i tijelo su u stanju opuštanja i igre te dolazi do odsutnosti bilo kakvog mentalnog ili fizičkog stresa (Izard 1991: 137). Iako se psovkom najčešće izražava bijes, psovkom se može izražavati emocija sreće superlativom npr. „*Ej, kakve starke! U pičku materinu, jebo te! Super, ej!*“ (Padovan 2018: 11) ili se mogu održavati prijateljski odnosi (Mitro, Savić 1998: 28–29). Primjer u kojima je uzrok psovke emocija sreće: govornik je položio zadnji ispit na fakultetu i dolazi kući sa izvrsnom viješću koju prenosi svojim ukućanima. Jedan od ukućana reagira i govori: *Jebem ti Boga da ti jebem, čestitam!* ili *Fala kurcu pa je i to gotovo!* Iz priloženih primjera je bitno dati kontekst kako bi se razumjela psovka. U primjeru u kojem unuka dolazi djedu govoreći kako je pronašla 20€ te joj djed od sreće i iznenađenja govori *A jebate osim Bog!* cilj nije da govornik, u ovom slučaju djed, povrijedi unuku psovkom niti se unuka uvrijedila, već je cilj izraz sreće što je upravo ona pronašla novac, pa čak i iznenađenje, odnosno nevjerica da je upravo njoj to dogodilo. Također slučaj u kojemu govornik izgovara sugovorniku *Ma goni se u kurac, lažeš?!!* jer je sugovornik obznanio da je osvojio 50€ strugajući srećku, pokazuje da je riječ o sreći i iznenađenju, a ne nekoj negativnoj emociji. Osjećaj sreće, odnosno olakšanja javlja se i u primjeru *Fala kurcu!* gdje je govornik napokon dobio vijest da je porod njemu bliske osobe završio, dok je u drugoj situaciji u kojoj je riječ o istom primjeru, govornik psovku izgovorio nakon čekanja sugovornika koji je kasnio. Postoje i eufemistički oblici psovke, kao oznake suosjećanja i raznježenosti (*Jebemu miša maloga! Miša mu poljubim! Jesentibigulicu!*) te i uporaba psovke u službi naglašavanja nekoga svojstva (*Bilo je jebeno dobro! Idemo na prejeben koncert! Koja prepicka! Vidi onu pičku kako je jebena!*) (Badurina, Palašić 2020: 100).

PSOVKA	KONTEKST	EMOCIJA
1. <i>Idemo na prejebeni koncert večeras!</i> 27. 10. 2023 26 godina.	Govornica želi reći da će koncert biti izvanredan i da mu se jako veseli. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijateljica.	Istraživačici se čini da je riječ o sreći i ushićenju.
2. <i>A vidi onu pičku kako je jebena.</i> 13. 10. 2023. 23 godine	Govornik misli na lijepu i seksi (<i>jebena</i>) ženu (<i>pičku</i>). U situaciji je još sudjelovala istraživačica i prijatelj.	Istraživačici se čini da je riječ o sreći, odnosno požudi i uzbuđenju.
3. <i>Koja prepička!</i> 22. 11. 2023. 23 godine	Govornik izgovara psovku referirajući se na prekrasnu djevojku u prolazu (<i>prepička</i> bio superlativ)	Istraživačici se čini da je riječ o sreći i uzbuđenju.
4. <i>Jebem ti strinu tvoju!</i> 11. 7. 2023. 26 godina	Govornica psuje strinu iz raznježenosti jer ona sve dozvoli djetetu što govornica, ujedno i majka, ne dopušta. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o raznježenosti, šaljivosti, sreći, pomalo zapravo i frustraciji i iritiranosti kod govornice koju nastoji prekriti šalom.
5. <i>Jesentibigulicu!</i> 15. 6. 2023. 27 godina	Govornik (roditelj) psuje eufemizirano pred djetetom jer mu je ispala igračka iz ruke. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o sreći, odnosno raznježenosti.
6. <i>A miša mu jebem!</i> 14. 6. 2023. 29 godina	Govornik raznježeno izgovara psovku jer je dijete bacilo igračku, a riječ je i o nekoj vrsti igre (dijete je namjerno bacalo igračku dok je govornik uporno govorio istu psovku jer se dijete svaki put nasmijalo).	Istraživačici se čini da je riječ o sreći i zadovoljstvu.

	U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	
7. <i>Fala kurcu!</i> 15. 9. 2023. 27 godina	Govornik se zahvaljuje jer je sve dobro prošlo. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da je riječ o sreći i olakšanju.
8. <i>Jebate osim Bog!</i> 2.6.2023. 73 godine	Govornik to izgovara unuci jer je pronašla 20€. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i iznenađenje.
9. <i>Ma goni se u kurac, lažeš?!</i> 16. 10. 2023. 24 godine	Govornik je rekao sugovorniku jer ne vjeruje da je osvojio 50€ strugajući srećku. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i iznenađenje i da je u nevjerici.
10. <i>Jebo te papa!</i> 13. 8. 2023. 27 godina	Govornik to izgovara šaljivo. Sugovornik je zapravo pričao što mu se dogodilo, a govornik je na kraju njegovih rečenica stalno izgovarao tu psovku. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i zadovoljstvo svojom šalom.
11. <i>Jebo te patak!</i> 16. 6. 2023. 27 godina	Govornik to izgovara šaljivo, kao i u prethodnom slučaju. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću.
12. <i>Jebo te jarac!</i> 16. 6. 2023. 27 godina	Govornik to izgovara kao poštapalicu, šaljivo.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću.
13. <i>Aaaajebemtimajkuu!</i> <i>Aahahah</i>	Govornik je napokon prošao ispit.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i

20. 9. 2023. 26 godina	U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko kolega studenata.	uzbuđenje.
14. <i>A miša mu..</i> 23. 6. 2023. 27 godina	Govornik izgovara krnju psovku iz raznježenosti jer je dijete nešto izgubilo. U situaciji je još sudjelovala istraživačica.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i raznježenost.
15. <i>Bemu miša..</i> 25. 6. 2023. 27 godina	Govornik izgovara jer je se dijete udarilo u stol. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko članova govornikove obitelji.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i raznježenost.
16. <i>A u tri pikse marmelade!</i> 25. 7. 2023. 28 godina	Govornik izgovara jer je dijete razbilo čašu, na što se dijete nasmijalo. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko članova obitelji.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i raznježenost.
17. <i>Izjebo sam je jebački!</i> 22. 12. 2023. 22 godine	Govornik želi reći da je imao jako dobar seks. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću, zadovoljstvo i uzbuđenje.
18. <i>Vidi kako se jebozovno obukla!</i> 19. 8. 2023. 23 godine	Govornik izgovara za vrlo oskudno obučenu ženu. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i zadovoljstvo.
20. <i>Bem ti majčicu tvoju!</i> 26. 9. 2023. 27 godina	Govornik (otac) izgovara psovku jer dijete hoće samo svoju mamu. U situaciji je još sudjelovala	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i raznježenost.

	istraživačica i nekoliko prijatelja.	
21. <i>Naliži se pičke!</i> 12. 7. 2023. 26 godina	Govornik to govori sugovorniku (vrlo bliskom prijatelju koji je ujedno i homoseksualne orijentacije zato koristi izraz <i>pička</i>) kao odgovor na provokaciju u šali. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i zadovoljstvo zbog šaljivosti u situaciji.
22. <i>Dudlaj karu!</i> 18. 7. 2023. 25 godina	Govornik izgovara u šali svome prijatelju jer mu je namjerno kupio pogrešni sladoled. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prijatelja.	Istraživačici se čini da govornik osjeća sreću i raznježenost, ali i frustraciju.
23. <i>Napuši se kurca!</i> 21. 9. 2023. 21 godina	Govornik izgovara sugovorniku pokazujući mu prstom srednji prst. Izgovara to u trenutku kada uspijeva u zadnji čas ući u tramvaj prije nego što se vrata zatvore, a sugovornik ostane ispred vrata tramvaja. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko prolaznika.	Sreća i zadovoljstvo kod govornika, ali frustracija i ljutnja kod sugovornika.
24. <i>Liži pičku moje babe!</i> 1. 6. 2023. 17 godina	Govornik (srednjoškolac) izgovara sugovorniku (prijatelju) iz šale. U situaciji je još sudjelovala istraživačica i nekoliko njihovih prijatelja.	Istraživačici se čini da je prisutna emocija sreće, iako sugovornik osjeća malu dozu emocije gađenja (jer izgovara: „<i>Daj bljak!</i>“, ali svakako ne

		osjeća emociju bijesa jer se i on smije.
<i>25. Popij vode, Bog te jeb... blagoslovio!!</i> 24. 9. 2023. 22 godine	Govornik je rekao istraživačici zato što je glasno štucala. Nije mu bila namjera uvrijediti istraživačicu jer je za njega uobičajeno da psuje u svakodnevnog govoru. Sam je rekao: „<i>ja psujem sve, uopće ne biram. Ako ti smeta ili si vjernik, potruditi ću se ne psovati u tvojoj blizini.</i>“ Istraživačica se na psovku nasmijala, nije se uvrijedila.	Istraživačici se čini da je prisutna emocija frustracije kod govornika zbog štucanja, emocija sreće kod sugovornice/istraživačice.

4. Prenesena značenja psovke

„Tabu-riječi primjenjuju se u prenesenom značenju, što ih diferencira od pukih vulgarizama“ (Badurina, Palašić 2020: 98). Vrlo je zanimljivo primijetiti da bilo koja riječ može u ovome ili onome stupnju vršiti funkciju psovke kao u primjeru *A u tri pikse marmelade*. Zbog društvene neprihvatljivosti mnogih psovačkih izraza, oni mogu biti ili zamijenjeni (vrlo često po kriteriju fonijske sličnosti ili tek istog početnog slova), i ispušteni. Nije rijedak slučaj da se vulgarizam *kurac* zamjenjuje bezazlenijim/“pristojnijim“ izrazom *kita*, pri čemu aluzivnost ne biva dovedena u pitanje (Badurina, Pranjković 2016: 232), kao u primjeru *Boli me kita* ili *Boli me kuki*.

Psovka kao takva često vrši nepsovačke funkcije npr. u situaciji u kojoj netko kaže: „*Išao sam u 12 sati navečer ženi po čokoladu.*“, a njegov sugovornik odgovara: „*A jesi kurac!*“ Time sugovornik nije opsovao govornika, već je u prenesenom značenju izgovorio *ne mogu vjerovati da si to učinio* ako podrazumijevamo da se govornik nije uvrijedio tim iskazom. U mnogim komunikacijskim situacijama, psovke se koriste kao dio interne šale određene grupe ljudi poput *jebo te papa* ili *jebem ti sunce*. Tako upotrebljene psovke mogu nakon nekog vremena sasvim izostati iz komunikacije, ali mogu postati i poštapalice određenog govornika ili sugovornika. U različitim kontekstima, psovke mogu nositi različito značenje. Najstariji prepoznatljiv oblik koji se pojavljuje u psovka je svakako kletva. Jedan od češćih primjera kletve zastupljen u psovci bio bi *Jebo ti Bog mater!* Osim što je govornik bijesan u trenutku izgovaranja psovke, primatelj poruke osjeća i bijes (zbog povrijeđenosti), ali i strah jer se radi o kletvi. Najčešće će izazvati nadmetanje u sugovornika koji će nastojati prokleti i opsovati *bolje*. Psovka je tako vrlo dijalogična jer uvijek poziva na dijalog i odgovor. Taj primjer, kao i mnogi drugi, dobiva i svoje varijacije zbog jezične sposobnosti ostvarivanja poetske funkcije jezika gdje se načelo jednakovrijednosti projicira sa osi selekcije na os kombinacije (Jakobson 2008: 114) kao u primjeru *jebo ti Bog mrtvu mater* ili *jebo ti Isus mrtvu mater*. Tako u primjeru *Šta me jebeš bez kurca?* značenje u suštini ne biva psovka, već pitanje *zašto me zafrkavaš* ili *zašto me gnjaviš*.

Psovka može značiti i prigovor u primjeru *Jebemu sunce, jesi baš morala?* ili kao prijetnja *Jebat ću ti mater, jesi li me čuo?!* Psovka može označavati i ucjenu kao u primjeru *Najebat ću ti se mame ako to ne napraviš!* U primjeru *Koji kurac?* ili *Koji ti je kurac?* znači *što se događa?* ili *što se s tobom događa?* Primjeri *napušim ti se kurca*, *kurčina* i *oće kurac* označuju nemogućnost da se nešto dogodi. Primjer *boli me kurac* zapravo znači *nije me*

briga. Primjeri *šupčina*, *šupak*, *govno* označavaju u prenesenom značenju da je netko loša osoba. Svaki govornik u trenutku izricanja psovke, zapravo ne želi učiniti ili provesti doslovno značenje psovke (recimo *jebati* nekoga ili nešto), već izražava neko svoje stanje, stajalište ili mišljenje. Valja spomenuti i gramatikaliziranu psovku npr. *kurac* kao način iskazivanja negacije, npr. *Kurac će doći!* u značenju 'neće doći' ili *Kurac će mi donijeti!* u značenju 'ništa mi neće donijeti'. Iz navedenih je primjera vidljivo da riječ *kurac* može u različitim kontekstima nositi različita značenja, što se ne može reći za ostale vulgarijeme. Mnogi su primjeri dokaz toga: *biti u kurcu*, *dam ti kurac*, *dobit ćeš kurac* ili *kurčinu*, *drkati kurac*, *evo ti kurac*, *fala kurcu*, *glup ko kurac*, *goli kurac*, *hoće kurac*, *ideš mi na kurac*, *idi u kurac*, *ima neki kurac*, *isti kurac*, *koji će mi kurac*, *koji ti je kurac*, *kog kurca*, *kurca znati*, *kurcem maknuti*, *kurcem misliti*, *skinuti se s kurca*, *mlatiti kurcem*, *nabiti na kurac*, *ne vrijedi ni kurca*, *nije mi ni do kurca*, *otišlo je sve u kurac*, *popeti se na kurac*, *poslati u kurac*, *puca mi kurac*, *preko kurca*, *pun mi je kurac*, *biti u kurcu*, *u krasni kurac*, *znaš moj kurac*, *za kurac...* (Sabljak 2001: 112)

U većini se navedenih primjera riječ *kurac* može zamijeniti sintagmom *pička materina*, a da značenje ostaje nepromijenjeno: *dobit ćeš pičku materinu*, *idi u pičku materinu*, *ima neka pička materina*, *ista pička materina*, *koju će mi pičku materinu*, *koja ti je pička materina*, *znaš ti pičku materinu*, *češati pičku*, *otišlo je sve u pičku materinu*, *poslati u pičku materinu*, *biti u pički materinoj* (nema isto značenje kao *biti u kurcu* (*biti tužan*), može značiti da nisu na istoj valnoj duljini, ali češće se odnosi na neznanje gdje je osoba prostorno ili da se na nekoga ne može računati), *znaš ti pičku materinu*.

Koriste se češće i anglicizmi u psovkaama poput *fuckyou*, *fuck*, *šit* ili *shit*, *koji fak* i pridjev *faking*, čak ponegdje i germanizmi *šajsekako* bi se izbjeglo korištenje psovke na materinskom jeziku i na taj način ublažio dojam psovačkog čina. To je i dokaz rudimentacije psovki koje se mogu svesti na poštapalice ili formulne izraze: *jebote*, *jebiga*, *sranje*.

Oblik koji ima najsnažniju metaforu, a ujedno sadrži i vulgarijeme, odnosno psovke, je izreka. Izreke su također mali usmenoknjiževni oblik, koje svojom slikovitošću asociraju na stvarni događaj, ali nisu poput poslovice neovisne o kontekstu i ne nastoje zaokružiti misaoni proces u zaključak, odnosno nisu općevažeće, već pokrivaju svakodnevnije životne pojave i zbog toga su ovisnije o kontekstu (Kekez 1996: 46-47).

U tablici su navedeni takvi primjeri i ponuđeno konkretno značenje.

PRIMJER	ZNAČENJE
<i>Rđavom kurcu i dlaka smeta.</i>	Svašta ti smeta.
<i>Stoji ti k'o piletu sise.</i>	Ne izgledaš dobro u toj odjeći.
<i>I na plotu piše pička pa nitko ne jebe.</i>	Ne moraš učiniti sve što drugi čine.
<i>Čudiš se k'o pura dreku.</i>	Čudiš se svakodnevnoj pojavi.
<i>Nije ti to daj Marko pizde.</i>	Nije to lako učiniti.
<i>To ti je pičkin dim.</i>	To je vrlo lako učiniti.
<i>Da je babi kurac ne bi joj djed trebo.</i>	Ne možeš sve sam učiniti.
<i>Šta se smiješ se k'o pizda na nove gaće?</i>	Zašto se toliko veseliš nečemu potpuno uobičajenom?
<i>Puca mi kurac..</i>	Nije me briga.
<i>Razumijem se u to k'o Mara u krivi kurac.</i>	Ne znam ništa o tome.
<i>Lako je tuđim kurcem koprive mlatit.</i>	Lako je drugome govoriti što napraviti.
<i>Lako je tuđim kurcem po gloginjama klatit</i>	Lako je drugome govoriti što napraviti.
<i>Fala kurcu na udarcu.</i>	Napokon se dogodilo.
<i>Ne seri kvake!</i>	Nemoj lagati.

5. Psovka i kletva

Psovke i kletve su u današnjoj komunikaciji vrlo sveprisutne i žive. To su jezični fenomeni o kojima se u lingvistici malo govorilo. O kletvama se pisalo nešto više nego o psovka, pretežito zbog toga što psovke sadrže vulgarizme, a znanstveni jezik ne psuje i ne sadrži vulgarne riječi. Prvo pitanje je: što je to slično, a što različito između psovke i kletve? Badurina i Pranjković (2019) u članku *O kletvi i psovci* pokušavaju razlikovati ta dva žanra s obzirom na govorni čin. Oslanjajući se na djelo Marcela Kušara *Narodno blago: Riječi, fraze, poredbes, poslovice, pričiće, izrazi od mila i od pošte, pozdravi, čestitke, blagoslovi, pohvale, zahvale, molitve, psovke, kletve, zakletve, tužbalice, pitalice, zagonetke* (1993) i njegovu podjelu psovki, odnosno gradacije kojom se govornik okomljuje na sugovornika, nastoje potvrditi u pragmalingvistici njegovu podjelu. Badurina i Pranjković tako psovanje i bacanje kletve dovode u izravnu vezu s govornikom i sugovornikom te navode da je riječ o specifičnim *govornim činovima*. Priklanjajući se podjeli govornih činova Johna Searlea (1979), psovka i kletva pripadaju *ekspresivima*. To su govorni činovi „čija je ilokucijska točka izražavanje psihološkog stanja s obzirom na propizicijski sadržaj iskaza“ (Badurina, Pranjković 2019: 221). Badurina i Pranjković se pozivaju na Searlea (1979: 15-16) i Nadu Ivanetić (1995: 42, 44-46) i ekspresive definiraju kao govorne činove „kojima govornik izražava stav prema nekome/nečemu“ (Badurina, Pranjković 2019: 221). Slično kao kod Jakobsona ekspresivna funkcija jezika koja je usredotočena na pošiljatelja i svrha joj je „izravno izražavanje govornikova stava spram onoga o čemu se govori“ (Jakobson 2008: 110). Važnom smatraju i pragmalingvističku teoriju uljudnosti i njezin koncept obraza, odnosno ugleda. Psovka i kletvama se načelno ugrožava obraz sugovornika. Upravo će to biti bitna odrednica u određivanju psovke, ali i distinkcije psovke i kletve (Badurina, Pranjković 2019: 222).

Endstrasser kletvu svrstava u magijski žanr, a navodi da su magijski žanrovi oni jezični oblici koji nisu metaforični, koji nemaju analoški mehanizam prenošenja značenja, već neposredno prodiru u stvarnost (Endstrasser 2020: 18). Intencija joj je izravno djelovanje na zbilju, kao i psovki. Kletva je, kao i psovka, kraći govorni oblik kojim se iskazuje želja za nanošenjem zla nekome ili nečemu (Nikolić 2010: 147). Kletva je govorni žanr performativnog karaktera. To joj je zajedničko s psovkom. Indikativni i imperativni performativi, kako ih naziva Nikolić (2010: 147) u opisu kletvi, karakteristični su i za psovku. Ono što za nju nije karakteristično, a za kletvu jest, je optativ. „To je glagolski način na koji

se obično „zaboravlja“ u hrvatskom jeziku i tipično se ostvaruje glagolskim pridjevom radnim (*Veseli i zdravi bili!, Hrvatski govorili!*), a uporaba mu se u suvremenom jeziku ograničava na nekoliko formulnih izraza uklopljenih u svečane prigodne govore“ (Nikolić 2010: 147). Ipak, Nikolić tvrdi da baš kletve pokazuju kako je funkcija optativa u prošlosti bila proširenija i da se željni način nije morao ostvariti samo glagolskim pridjevom radnim. Također navodi da u „epskim pjesmama iz Bogišićeva zbornika nalazimo i eliptični optativ, odnosno ispuštanje glagolske kopule“ (Nikolić 2010: 148), što možemo usporediti i s postojanjem takvih psovki (*ti majku, ti Isusa*) pri čemu je eliptičnost u službi izbacivanja vulgarizma iz psovke, iako se ona zapravo podrazumijeva (Nikolić 2010: 148). Zanimljivo je da se nijedanput kletve ne uvodi konektorom *dabogda*, bez kojega se danas ne može zamisliti izricanje kletve kao ni psovke, ali u rjeđem slučaju nego same kletve. Takav izraz je učestaliji u govornika starije populacije nego govornika mlađe populacije koji taj konektor gotovo uvijek koriste uz kletvu, a ne uz psovku.

Za razliku od psovke, kletva je vezana uz obredni čin koji nadopunjava govornim formulama, iako možemo reći da i psovka ima određene govorne formule, ali je slobodnijeg karaktera. Također, kletva obavezuje da će se nešto izvršiti na određeni način. Kune se ono što je sugovorniku najvrednije kao i kod psovke, najčešće majka ili Bog. Psovka se tumači kao način izricanja kletve ostvaren govornom formulom, ali sadrži opscene riječi ili vulgarizme (Endstrasser 2020: 235). Užarević (2012: 175) upozorava na Gavranovu postavku da je psovka proizašla iz kletve. Prvo su nastupile *bludne kletve* preko koji se moglo prijeći na običan prezentski oblik (Gavran 1961: 31). Kletvom se navlači zlo (tj. prokletstvo) na nekoga zbog toga što se ta osoba ili pojava zamjerila zaklinjaču: *bog te ubio, crkodaboga*. U psovačkoj verziji bi te kletve bile ovakve: *bog te jebo, jebo ti pas mater*. Najdjelotvornije kletve su one koje u sebi sadrže osobe s nadnaravnim moćima poput vještica i vračeva (Gavran 1961: 31). U najdjelotvornijim psovkama se pak nastoji opsovati ono što je osobi kojoj je upućena najsvetije, najdraže i srcu najmilije. To najčešće bude majka (*jebem ti mater*) ili Bog (*jebem ti Boga tvoga*), a radnju kojom ih se nastoji okaljati najčešće obavlja pas (*jebo ti pas mater*), ponekad i Bog ili neka druga sveta osoba (*jebo ti Bog/Isus mater*), ali često i sama osoba koja psuje (*jebo ti ja mater, jebem ti Boga/Isusa*).

Sve te psovke se vrlo lako mogu konverzirati u kletve dodavši ustaljenu formulaciju kletve poput ovih: *dabogda te jebalo krvavo sunce, jebo te ćaća pasji dabogda, jebo ti pas kosti dabogda, jebo ti pas mater dabogda, jebo ti konj mater dabogda, jebo te Isus razapet na križu dabogda, dabogda ti Hiter jebo mater, daboga ti se pička osušila, usro se dabogda*. To

znači da bi gotovo svaka psovka mogla postati kletva, ali one kletve koje ne sadrže vulgarizme, nisu psovke. Dakle, kletva može prožeti psovku, ali ne i obrnuto. Enstrasser tako tvrdi da je najčešći oblik kletve upravo psovka koja je „izvedenica proklinjanja, ali bez uvjerenja u kobne posljedice“ (Endstrasser 2020: 236). Američki antropolog Ashley Montagu navodi da je proklinjanje jedan od najstarijih oblika psovke koji su dokazivi (Padovan 2018: 7 prema Montagu 1967: 35). Teško je jedino reći koja se postojala prije i koja je utjecala na koju. U Hrvatskoj do sad nezastupljena znanost, malediktologija, tvrdi da su psovke nastaju duboko u dijelu mozga kojeg neuroznanost smatra najstarijim. Reinhol Aman je začetnik te znanosti i prvu psovku datira prije 3000 godina u Egiptu zapisanu hijeroglifima.⁴ „Uz široko prihvaćenu postavku o tome kako se suvremena psovka razvila iz kletve, postoje teorije i o sakralnom podrijetlu psovke“ (Padovan 2018: 8). Užarević navodi tvrdnje Borisa Uspenskog, ruskog lingvиста, koji u raznim sličnim slučajevima psovanje majki izjednačava s molitvom. Dakle, bilo je potrebno opsovati majku ili izgovoriti molitvu, kako bi se izbacili od šumskog ili kućnog duha, što znači da psovanje majke potječe od bajanja ili neznabožačkih molitava (Padovan 2018: 8 prema Užarević 1999: 194).

Uspoređujući obilježja kletve i psovke, dolazim do zaključka da psovka i kletva imaju neka zajednička obilježja. Namjera im je ponekad ista – nanijeti zlo nekome ili nečemu, okaljati nekome obraz i povrijediti ga. Dok kletva tu namjeru svojim oblikom i komunikacijskom namjerom i kodira, kod psovke nije tako. Psovka se razlikuje od kletve u tome što sadrži vulgarizme pa je izravnija i osobnija, odnosno može više i direktnije povrijediti osobu kojoj je izgovorena, odnosno prouzročiti nastanak određene emocije, nego kletva. Kod psovke je nekad riječ o ispuštanju emocija govornika i na taj način uključivanja, odnosno pozivanja sugovornika u komunikacijsku situaciju slušajući govornikovu psovku i na taj način sugovornik postaje svjedokom govornikove emocije. Dakle nema namjere nanošenja zla, već je samo riječ o verbalizaciji emotivnog stanja. Kletva je pak nešto što može dugoročnije nekome nanijeti zlo i izazvati veći strah kod onih koji vjeruju u magijsku moć, dok je psovka više izraz trenutnog emocionalnog stanja i pražnjenje negativnih emocija. I kletva i psovka imaju visoki stupanj afektivnosti, psovka čak i više, koje malom količinom jezičnog materijala prizivaju mnogo pomišljenog i neizrečenog pa i podsvjesnog (Nikolić 2010: 148).

⁴<https://web.archive.org/web/20071027110730/http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,912087,00.html>

6. Zaključak

Psovka je kontekstualno uvjetovani iskaz govornika koji može sadržavati ili upućivati na vulgarizme, riječi seksualnog ili opscenog sadržaja koje su najčešće rezultat rekacije ili emocija u govornika. „Psovka pretpostavlja adresatov i adresantov intiman odnos kako prema vlastitome tijelu, tako i prema jeziku“ (Užarević 2012:183). Psovke mogu vršiti psovačke (psovka u funkciji vrijeđanja i ugrožavanja časti sugovornika) i nepsovačke (preneseno značenje i pražnjenje emocija) funkcije. Mogu izražavati raznovrsna govornikova emotivna stanja, stajališta ili stavove. One nedvojbeno zadiru u mitsku prošlost čovječanstva, a svojim su podrijetlom i funkcijama povezane s kletvom. Psovka je organski dio jezika i potrebna je jeziku zbog svojih raznovrsnih funkcija (napadačko-obrambenih, pražnjenje različitih emocija, preneseno značenje, izražavanje stava) i stanja. Pojavni oblici protežu se između teške uvrede i vulgarne poštapalice ili bezazlena (eufemističkog) psovačkog usklika. U komunikaciji su psovke sveprisutne, a na društvene pokude potpuno rezistentne (Badurina, Pranjковиć 2016: 234). „Psovke su oblik verbalne agresije, ali kao takve najčešće nastupaju tek na jezičnoj razini. Na izvanjezičnoj nastupaju kao (estetsko) sredstvo kojim se postiže humor, umanjuje statusna razlika među govornicima, izražava sreća ili zadovoljstvo, te je ekspresivnija od onih društveno prihvatljivih i netabuiziranih izraza. Ako bi se psovka na taj način prihvatila u društvu, vjerojatno se ne bi smatrala negativnom pojavom“ (Padovan 2018: 48). Prema navedenim i analiziranim primjerima, daleko je više primjera psovki kojima je ili uzrok ili posljedica neka negativna emocija (bijes, gađenje, tuga, strah), ali to ne znači da su psovke negativna pojava u jeziku i društvu. Možda su one najčešće verbalno pražnjenje emocija, a ne nagomilavanje i internaliziranje istih što dovodi do drugih negativnih pojava kod pojedinca, koje su svakako gore od psovanja. Vrlo slično poput poezije, samo što se događa u svakodnevnoj komunikaciji, bilo usmenoj, bilo pisanoj, a ne ostaje zapisano budućim generacijama koje ponovnim čitanjem te iste emocije oživljavaju i proživljavaju. Na temelju prikupljenih psovki i promatranja govornika u koji su često i istraživačici bliske osobe i koji su promatrani u određenom sužem vremenskom periodu, može se zaključiti da su jače i inventivnije psovke puno češće rezultat negativnih emocija, nego pozitivnih. Također, govornikov stav prema psovka ovisi o količini i inventivnosti psovanja. Više se psuje ako se psovke smatra neutralnom i svakodnevnom pojavom u jeziku.

Prema Stevensonovoj priči *Čudan slučaj Dr. Jekylla i gospodina Hydea* (1886.) ljudi su mješavina dobra i zla, a zlo se sastoji u oslobađanju *okova društvenih obaveza*. Društvo

nalaže da su psovke zlo, ali gotovo svi ih govorimo. One se potrebno zlo zbog kojeg se svi u teškim, ali i sretnim trenucima osjećamo bolje. Psovke su izraz naših emocionalnih stanja i potreba i upravo zbog toga su neodvojive od jezika. Druge riječi u jeziku ne mogu u potpunosti vršiti jedinstvenu funkciju koju psovke imaju.

7. Sažetak

Ovaj diplomski rad proučava psovku kao svakodnevnu pojavu u jeziku kojoj je glavna funkcija pražnjenje emocija, verbalni napad ili otrovna samoobrana - instantna verbalizacija tih emocija. Osim što se psovkom najčešće izražavaju negativne emocije, ponajprije bijes, gađenje i frustracija, uzrok psovci mogu biti i pozitivne emocije poput sreće, iznenađenja i zadovoljstva. Iz toga se zaključuje da psovka ima snažno metaforičko značenje i da često ovisi o kontekstu. Jaka metaforika doprinosi i upijanju psovke u druge usmenoretoričke oblike poput izreke i kletve.

Ključne riječi: psovka, kontekst, funkcija, emocija, kletva

8. Summary

This master's thesis studies cursing as an every day occurring in language whose main function is releasing emotions, verbal attack or poisonous self-defence, an instant verbalisation of those emotions. Negative emotions are most often expressed with cursing, emotions like anger, disgust and frustration but the cause of cursing can also be positive emotions like happiness, surprise and pleasure. To conclude, cursing has a strong metaphorical meaning and often depends on context. The strong metaphor contributes to absorption of cursing into other rhetorical forms like sayings and curses.

Keywords: cursing, context, function, emotion, curse

9. Literatura

1. Austin, John Langshaw. 2014. *Kako djelovati riječima*. Zagreb: Disput.
2. Badurina, Lada. Palašić, Nikolina. 2020. *Komunikacijska funkcija psovke i pitanje njezine vulgarnosti*. Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu, vol.44 no. 64, str. 97-114.
3. Badurina, Lada. Pranjković, Ivo. 2016. *Jezična i pragmatična obilježja psovke*. Romanoslovica, 52 (2016) 227-235.
4. Badurina, Lada. Pranjković, Ivo. 2019. *O kletvi i psovci*. Zbornik radova Njegoševi dani 7 (urednica Đurišć-Bečanović, Tatjana), 219–230.
5. Bahtin, Mihail. 1978. *Stvaralaštvo Fransoa Rablea i narodna kultura srednjega veka i renesanse*. Beograd: Nolit.
6. Barr-Zisowitz, Carol. 2004. *Sasness – Is There Such a Thing?* u: Handbook of Emotions, New York, London : The Guilford Press, 607-622.
7. Bošković-Stulli, Maja. 1978. *Povijest hrvatske književnosti. Knj. 1, Usmena i pučka književnost*. Maja Bošković-Stulli i Divna Zečević. Zagreb: Liber/Mladost: 7-353.
8. Cannon, P.R., S. Schnall & M. White. 2011. *Transgressions and Expressions: Affective Facial Muscle Activity Predicts Moral Judgments*, Social Psychological and Personality Science, 2 (3) (May): 325–31.
9. de Rivera, J. 1981. *The structure od Anger*. u: J. De Rivera (ed.). Conceptual encounter: A method for the exploration of human expirience. Washington, DC: University Press of America.
10. de Saussure, Ferdinand. 2000. *Tečaj opće lingvistike*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
11. Dundes, Alan. 2010. *Tekstura, tekst i kontekst*. u: Folkloristička čitanka, uredile: Marijana Hemeršak i Suzana Marjanić, Zagreb: AGM, 91-106.
12. Ekman, Paul. 1992. *An Argument for Basic Emotions*. Cognition and Emotion 6 (3-4): 169-200. Frevert, Ute. 2011. *Emotions in History – Lost and Found*. Budapest/New York: Central European University Press.
13. Endstrasser, Vilko. 2020. *Mali oblici: promišljanje žanra*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.

14. Fehr, B. Baldwin, M. Collins, L. Patterson, S. Benditt, R. 1999. *Anger in close relationships: An interpersonal script analysis*. Personality and Social Psychology Bulletin. 25, 299-312.
15. Freud, Sigmund. 2010. *On the psychical mechanism of hysterical phenomenon*. u: The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, New York: W. W. Norton & Company, 287–298.
16. Gavran, Ignacije. 1962. *Bludna psovka, povijesno-psihološka studija*. Sarajevo: Udruženje katoličkih svećenika „Dobri pastir“
17. Giner-Sorolla, R. i drugi. 2012. *Emotions in Sexual Morality: Testing the Separate Elicitors of Anger and Disgust*, Cognition & Emotion, 26 (7) (June): 1208–22.
18. Giner-Sorolla, Roger. 2017. *Foreword*. u: Disgust, University of Kent, 1-5.
19. Giner-Sorolla, R., & H.A. Chapman. 2017. *Beyond Purity: Moral Disgust Toward Bad Character*, Psychological Science, 28 (1) (January): 80–91.
20. Goldenberg, J. L. i drugi. 2001. *I Am Not an Animal: Mortality Salience, Disgust, and the Denial of Human Creatureliness*, Journal of Experimental Psychology: General, 130 (3) (September): 427–35.
21. Gregurović, Marija. 2021. *Psovke u hrvatskome jeziku*. Diplomski rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
22. Hes-Lüttich, Ernest W. B. 2008. *Himmel Herrgott Sakrament! Gopfridstutz! und Sackzement! Vom Fluchen und Schimpfen – Malediktologische Beobachtungen*, u: Kodikas/Code, Ars Semeiotica, Volume 31, br. 3–4, Tübingen: Günter Narr Verlag str. 327–337.
23. <https://www.enciklopedija.hr/komunikacija>
24. <https://web.archive.org/web/20071027110730/http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,912087,00.html>
25. Ivanetić, Nada. 1995. *Govorni činovi*. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.
26. Izard, Carroll E. 1991. *The psychology of emotions*. New York: Plenum
27. Jakobson, Roman. 2008. *O jeziku*. Priredile Linda R. Waugh i Monique Monville-Burston. Preveo Damjan Lalović. Zagreb: Disput.
28. Jay, Timothy. 2000. *Why we curse: A Neuro-psycho-social Theory of Speech*. John Benjamins Publishing.
29. Kekez, Josip. 1996. *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*. Zagreb: Matica hrvatska.

30. Lieberman, D.L., J.M. Tybur. i J.D. Latner. 2012. *Disgust Sensitivity, Obesity Stigma, and Gender: Contamination Psychology Predicts Weight Bias for Women, not Men*, *Obesity*, 20 (9) (September): 1803-14
31. Lučić, Radovan. 2014. *Kako to tamo psuju? Vulgarizmi u hrvatskom i nizozemskom: jedan slučaj „lažnih neprijatelja”*, izlaganje održano na znanstvenome skupu HDPL-a Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja.
32. Ljung, Magnus. 2011. *Swearing. A Cross-Cultural Linguistic Study*, New York: Palgrave Macmillan.
33. McDougall, William. 1926. *An introduction to social psychology*. Boston: Luce.
34. Mikić, Pavao. Pehar, Mirjana. Mikić, Marijan. 1999. *Psovka u hrvatskome i njemačkome jeziku*. Mostar : Ziral.
35. Miller, W. I. 1997. *The Anatomy of Disgust*. Cambridge, MA: Harvard University Press
36. Montagu, Ashley. 1967. *The Anatomy of Swearing*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
37. Nikolić, Davor. 2010. *Struktura i funkcija kletvi u usmenoj i pisanoj epici*. *Narodna umjetnost : hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku* 47/2, 147-162.
38. Nikolić, Davor. 2015. *Mali, sitni, jednostavni, govornički ili jednostavno - retorički: povijest naziva i koncepta usmenoretoričkih žanrova u hrvatskoj folkloristici*. *NU* 52/2, 163-178.
39. Nikolić, Davor. 2017. *U početku bijaše kletva : zapisi usmenoretoričkih žanrova i njihove interferencije s djelima pisane književnosti u dopreporodnom razdoblju hrvatske književnosti*. *Croatica* 41/61, 357-378.
40. Oatley, Keith. Jenkins, Jennifer M. 2003. *Razumijevanje emocija*. Jastrebarsko: Naklada slap.
41. Padovan, Franko. 2018. *Komunikacijska obilježja psovke u hrvatskomu jeziku*. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
42. Pavličić, Pavao. 2013. *Psovke i beštine*. *Vijenac*, god. 21, br. 503.
43. Pilch, Pavel. 2011. *Psovka u hrvatskome i češkome jeziku : završni rad*. Brno: Masarykovo sveučilište u Brnu.
44. Pinker, Steven. 2008. *The Stuff of Thought. Language as a Window into Human Nature*. London: Penguin Books.
45. Periša, Ante. 2015. *Kontekstualnost, jezični čini i relativnost značenja kod J.L. Austina*. *Acta Iadertina*. 12/2, 83-92.

46. Pranjković, Ivo. 2008. *Gramatika govornika i sugovornika*. Vidjeti Ohrid : referati hrvatskih sudionica i sudionika za XIV. Međunarodni slavistički kongres, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo: Hrvatska sveučilišna naklada. 237-250.
47. Pranjković, Ivo. 2010. *Vulgarizmi i psovke*. U: I. Pranjković, Ogleđi o jezičnoj pravilnosti, 115– 118. Zagreb: Disput.
48. Reeve, Johnmarshall. 2010. *Razumijevanje motivacije i emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
49. Ristić, Stana. 2010. *Diskurs psovki u srpskom jeziku*, u: Diskurs i diskursi (urednica Vasić, Vera), Novi Sad: KriMel.
50. Rudan, Evelina. 2018. *Kodiranje straha u usmenim proznim žanrovima - prilog istraživanju emocija iz folklorističke perspektive*. Hrvatski prilozi 16. međunarodnom slavističkom kongresu / Botica, Stipe ; Malnar Jurišić, Marija ; Nikolić, Davor ; Tomašić, Josipa ; Vidović Bolt, Ivana (ur.) Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
51. Rudan, Evelina. 2020. *Od žanra do straha*. U Emocije u hrvatskom jeziku, književnosti i kulturi. Zagreb: Zagrebačka slavistička škola, 163-171.
52. Sabljak, Tomislav. 2001. *Rječnik hrvatskoga žargona*. Zagreb: Biblioteka lexica; knj. 1.
53. Savić, Svenka; Mitro, Veronika. 1998. *Psovke u srpskom jeziku*. Novi Sad: Futura komunikacije.
54. Searle, John R. 1979. *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge University Press, Cambridge - New York - Melbourne - Madrid - Cape Town - Singapore - Sao Paulo.
55. Smith, Edward E. i suradnici. 2007. *Atkinson-Hilgard Uvod u psihologiju*. Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu. Jastrebarsko: Naklada slap.
56. Srđanac, Mak. 1983. *Anatomija i patologija psovke*. U: Mak Srđanac, *Jona na raskršću*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 35-46.
57. Šimić, Goran i suradnici. 2020. *Uvod u neuroznanost emocija i osjećaja*. Zagreb: Ljevak.
58. Tomkins, Silvan S. 2008. *Affect, Imagery, Consciousness*. New York: Springer Publishing Company.
59. Tomkins, Silvan S. 1962. *Affect, Imagery, Consciousness*. Vol. 1. The positive affects. New York: Springer Publishing Company.
60. Uspenskij, Boris. 1994. *Mitologijski aspekt ruske ekspresivne frazeologije*. u: Izbrannyetrudj. Tom II. Jazyk i kul'tura, Moskva. Gnozis, 52-128.

61. Užarević, Josip. 1999. *Fenomenologija psovke*. Republika : mjesečnik za književnost, umjetnost i društvo 55, 5-6 ; 187-200.
62. Užarević, Josip. 2012. *Književni minimalizam*. Zagreb: Disput.